

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

Dispvtatio II. De iis iuuant directionem primæ mentis operationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-95638)

QVÆSTIO I.

De Ente rationis.

Resp. negando Logicam esse necessariam antecedenter ad se ipsam, sicut est ad alias scientias necessaria. Disparitas manifesta est, quia Logica per se ipsam formaliter scit se scire, alia scientia non hoc habent nisi ab ipsa Logica: unde Logica formaliter sibi sufficit ad sciendum perfectè, alia hoc habent à Logica. *Quod autem est esse in aliis, est se ipso tale.* Aliorum responsio de Logica directa, seu imperfecta, quæ necessaria est ad se ipsam reflexam & perfectam, obscurior est, & difficilior.

Secunda ob-
iectio.

Obiicitur secundò. Logica non est acquista nisi per reflexionem super actus rectos: ergo est posterior aliis scientiis acquisitis, atque ad eam acquirendam non est necessaria.

Resp. distinguendo maiorem. Logica non est acquista nisi per reflexionem super actus rectos perfectè scientificos, nego; super actus rectos imperfectè scientificos, concedo. Ideo Logica est acquista post alias scientias imperfectè acquisitas, sed acquista est ante alias scientias acquisitas perfectè; quia qui primos illos actus elicabant, sciebant rem, sed non sciebant se scire.

Instabat: actus imperfectus gignere non potest perfectum habitum scientia: isti actus erant imperfecti: ergo gigni per eos non potuit scientia Logica nisi imperfecta.

Resp. actum imperfectum non posse gignere habitum scientia perfectum, ita ut sit causa illius adæquata, sed posse gignere tanquam causam inadæquatam, & conditionem sine qua. Per vim intellectus ut causam non potuit gigni Logica perfecta: non fuit acquisita perfecta scientia per actus illos ut causam adæquatam, sed per illos ut præuias conditiones, quibus positis, intellectus vi sua naturali se extendit, & perfectam peperit scientiam.

Obiicitur tertio. Intellectus per vim suam naturalem potest se reflectere supra suas operationes, & videre an illæ rectæ sint, sed hoc sufficit ut sciamus nos scire: ergo ad hoc ut sciamus nos scire, necessaria non est Logica artificialis.

Resp. distinguendo maiorem, intellectus per se in natura vim potest reflectere se supra suas operationes, & videre an illæ rectæ sint, perfectè id sciendi, nego; sciendi imperfectè, concedo. Numquam enim id perfectè sciet sine Logica artificiali, cuius hoc est munus proprium.

DISPVTATIO II.

De iis, quæ inuuant directionem prima mentis operationis.

VM tota Logica, ut dixi hactenus, circa directionem occupetur trium mentis operationum, à prima mihi operatione, quæ apprehensione est simplex, video duendum esse initium, cuius rectitudo tribus eius vitiis repugnat: obscuritatem perspicuitas discutit, confusionem ordo componit, perturbationem regulat distinctio eorum, quæ diuersa sunt. Hæc tria ut assequi valeam, explicanda mihi: Primo, ens rationis. Secundo, prædicabilia. Tertio, prædamenta.

R. P. de Rhodes cursus Philosophie.

Ens rationis inerum nihil, & tamen aliquid: en-
tis negatio, & tamen entis indutum vestimen-
to: tenebrosum quid, & in ipso fonte luminis
natum: partus rationis se ipsum fallentis, fi-
gimentum mentis ludens in nihilo, spectrum in-
forme formam habens in finu intellectus. Nas-
citur dum cogitatur, cum ipsa sui cogitatione mo-
riens, cum eadem sine miraculo resurgens: pingitur
sine coloribus, imago sine prototypo, nulli similis
nisi sibi. Agere de illo Metaphysici magis est mu-
neris, quam Dialetici, quia entis realis latua, &
aduerterius est. Vindicat sibi tamen illud Logica,
& quatuor de illo tradit. Primo, eius existentiam,
seu an sit. Secundo, quidditatem, seu quid sit & quo-
tuplex. Tertio, à quo fiat. Quartò, per quam fiat
actionem.

SECTIO I.

De existentia entis rationis.

Certum est primò, significari nomine *ens rationis*, aliquid pendens ab intellectu, qui solus ratio est. Potest autem aliquid ab intellectu pendere quadrupliciter. Primo, subiectuè, cuius subiectum est intellectus; sic enim actus & ha-
bitus inhaerent intellectui ut subiecto. Secundo,
effectuè, cuius causa productiva est intellectus:
ita etiam procedunt ab intellectu omnes eius in-
tellections. Tertio, denominatiuè, quod ab ali-
quo denominatur actu intellectus, ut cum ali-
quid denominatur propositio, syllogismus, &c.
Quarto, obiectuè, quod obiicitur intellectui, seu
quod ab eo cognoscitur.

Certum autem est secundò, quod ea quæ obiectuè sunt in intellectu, in duplice possunt esse dif-
ferentia. Primo enim aliqua ita sunt obiectuè in
intellectu, ut habeant à parte rei suum esse, saltem
possibile, quod representatur intellectui; & hæc entia
realia sunt. Secundo, aliqua sic cognoscuntur ab
intellectu ut nec habeant, neque habere possint esse
à parte rei, sed solum dicantur esse quatenus cognos-
cuntur ab intellectu, quorum scilicet totum esse est
cognosci. Hæc sunt quæ propriè vocantur entia
rationis, & quæ sunt, an sit aliquid huiusmodi ens,
quod sic fingatur ab intellectu, ut totum esse illius
sit cogitari, & obiecti rationi.

Dico primò, dari plura huiusmodi entia nullo assertio
modo realia, & purè non entia, quæ solummodo prior
per modum entis cognoscuntur. Hec est commu-
nis sententia, quam immerito improbant Mirandu-
lus, Mayronis, Vallefius.

Ratio est, quia constat experientiæ, quod à nobis probatio
multa concipiuntur eodem modo ac si essent, quæ
in se ipsis neque sunt, neque possunt esse. Chi-
mara enim & hircocerthus, neque sunt, neque
possunt esse; & tamen concipiuntur ab intellectu
eodem modo ac si essent. Illa sunt entia rationis propriè dicta, non enim habent esse nisi
obiectuè in ipsa ratione, & concipiuntur quasi
essent vera entia: ergo dantur propriè dicta entia
rationis.

Dico secundò. Ens rationis propriè dictum non assertio
omni diu taxat carer existentiæ reali actuali, sed sterio.

16 Philosophiæ Peripateticæ Liber I.

etiam possibili; adēd ut verum ens rationis neque actū sit, neque possit vlo modo esse à parte rei. Contraria Hurtadum *disp. 19. Metaphysica.*

Probatio.

Prima obie-

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Ratio est, quia ens rationis illud solum est quod opponitur enti reali: illud ens quod est possibile, omnino reale est, ut ostendam in *Metaphys.* actualis enim existentia est accidentalis enti reali: ergo non sit realis per existentia actualem, atque adēd est realis antequam existat actu: ergo ens possibile non est ens rationis.

Obicitur primō: ens rationis est id quod non habet esse nisi dum cognoscitur: nullum datur huiusmodi ens: ergo non datur vnum ens rationis. Probatur minor. Illud non cognoscitur quod non est cognoscibile: solum ens realis est cognoscibile; veritas enim est proprietatis entis realis: ergo ens rationis non cognoscitur. Imō nulla est cognitio, quæ non supponat obiectum suum. Ergo non illud facit: ergo nullum est ens rationis, cuius esse totum sit cognosci.

Resp. distinguendo primam minorem, solum ens realis est directe ac primariō cognoscibile, conceundo; secundariō & indirecte, nego. Illud dicitur primariō & directe cognoscibile quod solum sine vlo alio potest cognosci, ut cum cognoscitur à me homo. Illud secundariō tantum & indirecte cognoscibile est, quod non potest cognosci solum, sed necessariō cognosci debet ad modum alterius: ens rationis per se solum cognosci non potest, sed cognoscitur ad modum entis realis, ut ex sequentibus patet. Fatoe quod omnis cognitionis supponit obiectum suum primarium à quo specificatur; non supponit obiectum secundarium ad quod terminatur tantum.

Obicitur secundō. Implicitur dari aliquam essentiam sine suis proprietatibus, genus sine speciebus, & speciem sine individuis: si detur ens rationis, dari essentia poterit sine proprietatibus, genus sine speciebus, &c. tota enim essentia entis rationis est cognosci: sed potest intellectus considerare ens rationis in communi, & eius essentiam, non consideratis passionibus; dabitur ergo essentia sine proprietatibus, genus sine speciebus, species sine individuis, si detur ens rationis.

Resp. distinguendo maiorem, implicitur dari essentiam realem sine proprietatibus, genus reale sine speciebus, concedo; essentiam fictam, genus fictum, nego.

Obicitur tertio. Illud habet aliquod esse à parte rei de quo dantur propositiones aliqua veræ ac essentiales; de ente rationis dantur veræ propositiones essentiales, ut cum dico, *Ens rationis est finibile ab intellectu.*

Resp. negando maiorem; nam dari aliquando possunt veræ propositiones de ente ficto. Ut patet magis ex dicendis *scit. 2.*

Obicitur quartū. Illud est ens rationis quod habet tantum esse obiectum in intellectu, ens illud quod non est actu, & potest esse, non habet actu esse nisi obiectum in intellectu: ergo illud est verum ens rationis.

Resp. ens rationis esse illud quod neque actu, neque possibiliter habet vnum esse nisi solum in intellectu; si autem actu quidem non habeat vnum esse extra intellectum, sed habeat tamen esse possibiliter, nego illud esse ens rationis.

SECTIO II.

Quid sit ens rationis.

Certum est primō, ens rationis recte definiri, Prima entis obiectum in intellectu. Quod significat, ens rationis de-

nitio.

Aut ex dictis patet, *Id quod habet tantum esse rationis obiectum in intellectu.* Quod significat, ens rationis esse ens purè fictum ab intellectu; illud nimirum quod nec est, nec esse potest, & tamen cogitatur quasi esset. Nihil enim potest cogitari ab intellectu, quia dicatur esse in intellectu, sed representatiuē ac obiectiuē. Quia vnumquodque dicitur esse in sua imagine, cum esse representatiuē in alio non sit aliud quām ab alio representari; cognitionis autem imago est, & representatio rei cognitionis: ergo res cognita est representatio rei cognitionis ac obiectiuē in intellectu. Ideo, ut dixi, habere in intellectu esse obiectum, est ab intellectu cognosci. Quia verē, ut notabam nuper, quādam ita sunt obiectuē in intellectu, ut extra intellectum habeant existentiam, vel actualem, vel possibilem: quadam ita cognoscuntur esse, ut extra intellectum neque sint, neque possunt esse; prima esse habent in intellectu, sed non tantum, & realia sunt: secunda verē habent tantum esse in intellectu obiectuē, quia totum eorum esse, tum actuale, tum possibile est cognosci esse, & sunt entia rationis, idea purè ficta. Ideo requiritur ad ens rationis ut fingatur aliquid, id est, ut aliquid cognoscatur esse, quod tamen nec sit, nec esse possit: hoc est habere tantum esse obiectum in intellectu.

Certum est secundō, definiri etiam ens rationis, Secunda Non ens conceptum per modum entis. Quia scilicet solum ens obiectum est intellectus, ut constat ex Metaphysica, quod autem est purum nihil, secundariō tantum terminare potest cognitionem, quæ semper primariō terminatur ad ens; id estque cum ens rationis à parte rei sit nihil, necesse est ut eius cognitionis primariō terminetur ad ens, cum quæ ad cuius modum cogitetur non ens, estque verum ens rationis, quia est non ens conceptum per modum entis, quod nimirum nec est, nec esse potest, & tamen cogitatur esse quasi reuerā esset aliquid ens.

Posita ergo duplice entis rationis definitio, duplex manet difficultas. Primo, utrum ens rationis ut sic nihil habeat quod non sit omnino reale, an verē sit aliquid fictum, saltem ut est aliquid totum: secundō utrum denominatio ex-trinsecā quilibet sicut vera entia rationis.

Dico primō, male asseri ens rationis esse totum aliquid reale constans ex partibus realibus, quæ licet existere non possint eo modo quo intellectui obiciuntur, eorum tamen vno sit cognitionis ipsa, non autem aliquid ex parte obiecti respondens illi cognitioni. Ita docuerunt haec tenus Philosophi, quibus immixtū se opponit Heric *disp. 8. de Deo, cap. 1.* nouam exigitans sententiam pro qua citat Scotum *5. Metaph. q. 11.* & Conimbricenses *quest. 6. in prefationem Porphyrii.* Ad eam autem intelligendum

E Observa nullam esse cognitionem cui non cor-respondat aliquid obiectum; si enim cognosco, certe aliquid cognosco, quod dicitur obiectum cognitionis: vnde quando sit ens rationis, v. g. cum cogito chimaram, cognitioni huic respondet obiectum aliquid reale, natura videlicet naturæ bouis, leonis, & capra; & præterea fictum aliquid, nimirum trium illarum naturarum vno. Sed hoc tamen vltimum negat loco citato Heric, nouum aliquid, & prorsus improbabile commentum meditatus; negat enim cognitioni vno.

Ens rationis habet ali-
quid quod non est
reale.

Explicatur
sententia
Heric.

tunc meæ cùm chimera cognosco respondere aliquid fictum, sed afferit omnia realia esse, quæ illi respondent, naturas videlicet illas tres, quærum unio non sit aliud quæm cognitio, cui nulla ex parte obiecti virio ficta respondet, ex quo fieri necesse sit ut in ente rationis nihil sit quod non sit reale, partes scilicet reales, & unio realis, nempe cognitio terminata ad illa plura per modum unius, & ens rationis definit totum aliquid inexsistibile propt obiectum menti, cuius tamen omnes partes, & earum unio reales sint.

Controuersia igitur solum est, utrum cognitioni chimerae reales partes & realis earum unio respondeat, qua ipsa cognitionis ipsa sit: an vero respondeant partes reales & unio earum ficta, omnino distincta à cognitione & obiectum cognitionis, primum illud Herice afferit, ego secundum cum communis sententia intendo.

Ratio est, quia quoties cogitatur aliquid impossibile, respondeat huic cogitationi aliquid quod est extra latitudinem totius entis realis; sed quando cogitatur ens rationis, v. g. chimera, cogitatur aliquid impossibile: ergo huic cogitationi responderet aliquid quod est extra latitudinem totam entis: ergo in ente rationis non omnia sunt realia, sed est aliquid fictum. Probatur maior: quoties cogitatur aliud impossibile respondeat huic cogitationi aliquid impossibile, chimera v. g. responder cogitationi chimerae: sed ens impossibile est extra totam latitudinem entis realis: ergo tunc meæ cogitationi responderet aliquid quod est extra totam latitudinem entis realis. Deinde illud inexsistibile propt obiectum menti est aliquid impossibile; sed illud potest à me cogitari, saltem reflexè: ergo potest aliquid impossibile à me cogitari saltem reflexè, possum v. g. cogitare, imo & affirmare tenebras esse nigredinem: possum cogitare tres essentias animalium esse unitas, & esse vnam chimaram; tunc haud dubie cognitionis non est unio illarum naturarum, quas cogitare possum etiam separatas: ergo quando concipio illas coniunctas, earum unio non est cognitionis.

Obiectum primum. Implicat ut ens representet non ens; nam illud quod representat aliud, debet esse illi simile: sed si fingatur ens rationis, erit necesse ut ens representet non ens: ergo implicat ens rationis eo modo fingi, sed omnia, quæ in eo sunt, realia sunt.

Resp. distinguendo maiorem, impossibile est ut ens representet non ens, representatione vera, concedo; representatione ficta, nego: nam ad hoc ut vnu verè aliud representet, requiritur vera similitudo; ad hoc ut representet ficte, non necessariò debet habere veram similitudinem, sed satis est ut habeat fictam similitudinem, in eo sicut quod intellectus ponat vnum loco alterius.

Obiectum secundum: si ens ponitur loco non entis, ergo nihil respondeat cognitioni præter ipsum ens à quo specificatur cognitionis, v. g. cùm quis cogitat chimaram, totum quod respondeat cognitioni est triplex illa essentia, capra, leonis & draconis: ergo nihil est ibi fictum.

Resp. negando primam consequentiam, quia cognitionis tunc responderet ens, sed possum loco non entis, v. g. cum cogito tenebras per modum nigredinis, non sola nigredo respondeat meæ cognitioni, sed nigredo posita pro tenebris; non tres solum essentias animalium respondent cognitioni chimerae, sed illæ propt unitate inuicem; sic enim sunt ens rationis.

Dico secundum, denominationes extrinsecas, si R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

A puræ sint non esse formaliter, sed fundamentatæ tamen entia rationis, quamvis si superaddatur eis fictio, esse possint entia rationis. Ita docent Suarez, Auerla, Hurtadus, Arriaga, contra Scotum, plures Thomistæ, Vasquem, Masium, Toretum. Antequam autem probem id quod afferui

Denominatio-
nes ex-
trinsecas
reales esse.

Obserua denominationem extrinsecam appellari eam, quia pertinet à forma extrinseca, ut cum dicatur pars visus, homo subiectum propositionis, quod dupliciter enumoci potest. Primo ita ut concipiā visionem terminari solum extrinsecè ad parietem, & sic nihil omnino fingitur, & est pars denominatio extrinseca. Secundo ita ut concipiā visionem quasi aliquid inhaerens parieti, & sic fingi aliquid, nec est pura denominatio extrinseca, sed verum ens rationis. Hoc posito

Quid sit de-
nominatio
extrinseca.

Ratio est, quia illud est verè reale, in quo nihil continetur quod sit fictum, & quod non sit reale: sertonis. huiusmodi sunt denominations extrinsecæ si puræ sint. Quod probatur, quia in hac denominatio, Paries est visus, nihil est præter subiectum reale, videlicet parietem, formam realē extrinsecè terminatam ad parietem, & unionem formæ huius cum subiecto. Hoc omnia realia sunt, non autem vlo modo ficta, quando copula est, non significat formam denominantem esse intrinsecam subiecto, sed extrinsecè terminari: ergo in ea denominacione nihil est fictum, sed omnia realia.

Deinde illud solum est ens rationis, cuius totum esse est cognoscere: denominationes extrinsecæ non sunt huiusmodi, v. g. cum dico, Paries est visus, Petrus est cognitus, Deus est Cœator, etiam nullus intellectus cogitet videri parietem, Petrum esse cognitum, Deum esse creatorem, veræ sunt propositiones: ergo clarum est quod illa non sunt entia rationis. Verum est quod si nullus intellectus cogitet Petrum, verum non erit Petrum esse cognitum, quamus nullus intellectus cogitet Petrum esse cognitum, atque adeo non facio ens rationis, quando dico Petrum esse cognitum, quia hoc est independens ab eo quod cognoscam Petrum esse cognitum, alioqui qualibet cognitionis est ratio, quia si nullus cogitaret intellectus, non esset cognitionis. Est autem cognitionis ens rationis, si verum esset dicere quod cognitionis non esset, si nullus cogitaret intellectus esse cognitionem.

Obiectum primum. Illud est ens rationis, quod habet tantum esse obiectum in intellectu: denominatio extrinseca prouenient ab actibus rationis, habet tantum esse obiectum in intellectu, nam v. g. denominatio cogniti non habet esse in ipsa re cognita; sed neque habet esse subiectum in intellectu, qui non dicitur cognitus, sed cognoscens: ergo habet esse tantum obiectum in intellectu.

Resp. denominations extrinsecas, quæ prouenient ab actibus rationis, non habere tantum esse obiectum in intellectu, nam v. g. denominatio illa cogniti habet esse subiectum ac intrinsecæ in ipso intellectu; in illa vero re, quæ cognoscitur habet esse denominatio. Quando autem cognoscitur reflexè, tunc habet esse obiectum in intellectu, sed non tantum.

Obiectum secundum. Esse cognitionis est tantum esse obiectum, sed esse obiectum intellectus est esse obiectum in intellectu: ergo esse cognitionis est tantum esse obiectum in intellectu: ergo cùm dico Petrus est cognitus, facio ens rationis.

Resp. valde diuersas esse istas propositiones: Esse cognitionis est tantum esse obiectum in intellectu, seu nihil est aliud quæm esse obiectum in intellectu.

18 Philosophiae Peripateticae Liber I.

Secunda est: Esse cognitum habet totum esse obiectum in intellectu, seu est tantum obiectum in intellectu. Prima vera est, altera vera falsa, quia est esse obiectum ac intrinsecum in intellectu. In argumento igitur quod proponitur, probatur quod esse cognitum, est tantum esse obiectum in intellectu, quod nemo negat; sed non probat quod esse cognitum habeat tantum esse in intellectu obiectum, seu sit tantum obiectum in intellectu, quod est falsum, & non probatur. Vnde facile conceditur totum argumentum, cuius conclusio est: Ergo esse cognitum est tantum esse obiectum in intellectu; negaretur autem si dices, est esse tantum obiectum in intellectu.

Initiatio.

Instabat: res cognita ut cognita est tantum obiectum in intellectu; ergo ut cognita est ens rationis.

Is oīdor.

Resp. negando consequentiam, quia ut aliquid sit ens rationis non satis est quod sit tantum obiectum in intellectu, prout res cognita reduplicatiū sumpta, sed oportet ut etiam prout sumpta specificatiū sit obiectum tantum in intellectu: quoniam ergo res reduplicatiū ut cognita, sit tantum obiectum in intellectu, non sequitur tamen quod sit ens rationis.

Tertia obiectio.

Obiicitur tertio. Illud est ens rationis cuius totum esse dependet ab intellectu; esse cognitum, esse subiectum, esse predicatum omnino penderet ab intellectu: ergo illa sunt entia rationis.

Resp. negando maiorem, multa enim realia sunt, qua omnino penderet ab intellectu, ut sunt sunt cognitio: ad ens autem rationis requiritur ut sit ens factum ab intellectu, id est ut penderet ab intellectu aliquid fingente, ut dixi: denominatio ergo cogniti realis est, & tamen conuenire potest chimera, quia denominatio realis extrinseca conuenire potest enti rationis, non denominatio intrinseca.

SECTIO III.

A quo fieri possit ens rationis: & per quam actionem.

Ens rationis cum non habeat esse reale, sed esse factum, sic non potest habere causam à qua fiat per veram actionem, sed à qua fiat per fictionem. Primo ergo queritur utrum intellectus diuinus facere possit ens rationis, deinde quenam potentia Angeli vel hominis illud faciant.

S. I.

Vtrum diuinus intellectus facere possit ens rationis.

Assertio bimembris.

Dico primo, intellectum diuinum non facere vnum ens rationis, tametsi reuerat illud vere cognoscatur speculatiū, non autem practicē. Primum partem cum S.Thoma tenent Suarez, Valques, & alij communius negant Arrubal, Albertinus, & pauci alij. Ratio tamen contra istos est, quia operationem habere quae sit representatio difformis obiecto, est aliqua imperfectio: sed qui apprehendit non ens per modum entis habet representationem difformem rei representatae ut est in se: ergo apprehendere non ens per modum entis est imperfectio, quae proinde non conuenit Deo. Minor videtur esse nota ex terminis, probatur maior: habere falsitatem imperfectio est, sed habere operationem difformem rei representatae, est habere falsitatem aliquam, saltem incomplexam: ergo habere operationem difformem rei representatae imperfectio est.

Prima pars negans obiectio.

hieri à Deo ens rationis.

A tem aliquam, saltem incomplexam: ergo habere operationem difformem rei representatae imperfectio est.

Deinde illa non est prima & summa veritas quae maiorum nulla potest excoigitari, quae veritatem non habet in omnibus suis operationibus, saltem iis quae sunt simplices apprehensiones; illa enim veritas quae veritas est tunc in prima apprehensione, tunc in iudicio, est maior ea, quae in solo iudicio est veritas. Deus est prima & summa veritas: ergo veritas est tunc in prima operatione, tunc in iudicio; si tamen in Deo est prima apprehensione, quod mox videro.

Denique Deus non potest facere ens rationis nisi per primam apprehensionem, vel per iudicium: neutrum facere potest, prima enim apprehensione, cum imperfecta sit, Deo conuenire non potest. Iudicium autem habet falsum si iudicaret faciendo ens rationis. Imò ens rationis tunc efficitur, cum id quod non est, iudicatur ac si esset: Deus non potest concipere id, quod non est, ac si esset: ergo facere non potest ens rationis.

Secundam parrem quae asserit speculatiū cognosciri à Deo ens rationis, tenent Molina, Suarez, Deus entia rationis. Avera, Hurtadus: negat acriter Vasques 1. p. disp. 118. Antequam probetur

Observa duplificetur ens rationis cognosciri: primò speculatiū, secundò practicē. Tunc speculatiū cognoscitur cum cognoscitur ut factum, vel ut factibile ab alio, cum cogito v. g. te cogitare chimaram. In actu item signato cognoscitur cum cognoscitur aliquid esse factum, ut si dicam, *Chimara est ens factum.* Tunc practicē, ac in actu exercito cognoscitur ens rationis, quando id quod non est concipitur tanquam ens reale sine ordine ad aliam vllam conditionem, quae hoc finxit, & hoc est facere ens rationis, cum propriè sit fingere. Dixi ergo ens rationis tametsi posteriori modo non cognoscatur à Deo, cognosci tamen priore modo.

Ratio est, quia cognoscere speculatiū tantum probatio se & in actu signato ens rationis non est illud facere, cuncte partis probatur, quia tunc non sit ens rationis, quando nihil fingitur, sed cognoscere ens rationis speculatiū, id est ut ab alio factum, non est excoigitare illud, & fingere, tunc enim nihil fingitur quando omnia cogitantur ut reuerat sunt, qui autem cognoscit ens rationis à me factum, vel qui cognoscit ens rationis esse aliquid factum, cognoscit res ut reuerat sunt ergo nihil fingit. Confirmatur; sicut enim ille qui cognoscit alium mentiri, aut falli, non propterea mentitur aut fallitur, ita qui cognoscit alium discurrere, non discurrat.

Deinde certum est nullam esse cognitionem creatam quae à Deo non cognoscatur, & ad quam non concurrat: ergo Deus cognoscit eas omnes cognitiones quibus sunt à nobis entia rationis: sed implicat cognosci cognitiones illas omnes à Deo, quin cognoscantur entia rationis: ergo cognoscitur à Deo ens rationis. Minor certa est, quia cognitio penderet essentialiter ab obiecto ad quod terminatur, neque nominari aut cognosci potest sine illo.

Obiicitur primo, videri omnino quod facere ens rationis perfectio est intellectus, quae propter reū negari non debet perfectissimo intellectu diuino. Sicut enim piator ille qui pingere potest entia possibilia, & impossibilia perfectior est illo, qui pingere non potest nisi possibilia, ita & intellectus. Deinde multa sunt in Deo relationes rationis ad creaturas, v. g. scientia, decreta libera, &c. que omnia sine dubio Deus cognoscit.

Resp.

Disp. II. Quæst. I. de Ente rationis.

19

Resp. negando quod facere ens rationis perfectione sit intellectus: de pictore autem dispar ratio est, quia ille qui pingit impossibilia, non habet necessarium in se ipso villam falsam operationem, cum non represententur impossibile ut impossibile, sed tantum secundum figuram externam, secundum quam est possibile. Intellectus autem faciens ens rationis falsam in se ipso habet operationem. Nego villam esse in Deo relationem rationis, sed illa singuntur a nobis esse in Deo, quatenus sine illis concipi nequeunt a nobis ea quae sunt in Deo. Deus autem sine relatione rationis illa cognoscit.

Secunda
obiectio.

Obicitur secundò, totum fieri & totum esse
entis rationis non est nisi cognosci : ergo si Deus
cognoscit ens rationis, illud etiam facit. Neque fa-
tis est dicere, quod fieri entis rationis est cognosci
prædictæ, non autem cognosci speculatiuè, quo ta-
men duxatmodo Deus illud cognoscit. Contra
enim in isto primò. Per illam cognitionem fit ens rationis, per quam ens rationis est obiectiuè in intel-
lectu : per illam cognitionem speculatiuam ens rationis est speculativa in diuino intellectu : ergo
illa sufficit vt fiat ens rationis à Deo. Deinde fieri
entis rationis est non ens obiici per modum entis:
Deus cognoscendo ens rationis per respectum ad
creatam cognitionem, obiicit sibi non ens per
modum entis : ergo per illam cognitionem fit
ens rationis. Denique tunc ab intellectu fit ens rationis, quando illud accipit esse ab intellectu tan-
quam ab integra causa: sed per cognitionem illam
speculatiuam Dei, ens rationis accipit esse ab in-
tellectu diuino tanquam ab integra causa; si enim
intellectus creatus ad illud non concurrit prout est
in intellectu diuino, ens rationis pendet à diuino
intellectu tanquam ab integra causa: intellectus
creatus non concurrit ad ens rationis prout est in
intellectu diuino: ergo ens rationis tunc à Deo
pendet tanquam ab integra causa. Imò si Deus
cognoscit ens rationis factum ab intellectu crea-
to, cognoscit illud ab aeterno antequam vllus in-
tellectus illud faciat: ergo ex se illi tribuit esse ob-
iectiuum, quod est illud facere.

Resp. verum esse quod fieri entis rationis non est nisi cognosci secundariò & speculatiuè tantum, id est cognosci ut iam ab alio factum. Ad primam autem instantiam, quod per cognitionem speculatiuè & secundariuè ens rationis habet esse obiectiuè secundariò tantum, quod non sufficit ad ens rationis, cuius esse est esse in intellectu obiectiuè, sed primariò, alioqui non est factum. Ad secundam instantiam similis est responsio, fieri enim entis rationis est non ens obiecti per modum entis, primariò & practicè, concedo; secundariò & speculatiuè nego. Ad tertiam distinguo illam propositionem: intellectus creatus non concurrit ad ens rationis, propterea est in divino intellectu, non concurrit ex parte illius obiecti, nego; non concurrit ex parte ipsius divinae intellectus, concedo. Id est intellectus creatus non efficit actum, quo Deus cognoscit ens rationis, sed efficit obiectum illius actus, quod Deus cognoscit ab aeterno, ut factibile à creatura, neque tamen facit: sicut cognoscit omnia mendacia, quae dicturus est Petrus, neque tamen mentitur.

Obicitur tertid, ens illud rationis prout cognitum à Deo, vel est ens reale, vel est ens rationis, nihil enim esse potest medium. Non primum, quia sic chimara esset ens reale: ergo secundum, & sic sit à Deo ens rationis.

Resps. ens illud rationis provt cognitum à Deo
esse reuerà ens rationis factum fictum à creatura,

A non autem à Deo qui secundariò illud cognoscens, non illud facit, sed accipit factum à creaturis; sicut quando Deus cognoscit tuum mendacium, vel tuum errorem, mendacium illud & error sunt verè mendacium & error in divino intellectu, sed non mentitur Deus nec errat, quia cognoscit errorum ut factum ab altero. Denique fateor Deum habere posse conceptum rei falsa, vel impossibilis independentem ab intellectu creato, quia ille simplex est sensus, & Deus tunc nihil fingit: faciendo autem ens rationis aliquid fingeret, ^{ad}

§. II.

Quanam potentia Angeli, vel hominis
facere possint ens rationis.

Dico secundò. Solus intellectus, tum angelicus, tum humanus facere potest ens rationis, non quadruplicem voluntatis, neque illius sensus externi, vel tamen internus, qui dicitur imaginatio. Quatuor partes conclusio habet, breuiter probandas.

Primo enim quod humanus intellectus officina sit, in qua ceduntur entia rationis, experientia optimis probatio est; ille enim non ens concipit ad modum entis, impossibile per modum entis, & obiecti sibi omnis generis spectra, & monstrata, De intellectu angelico video dubitari a quibusdam Theologis, sed immerito, quia nulla est ratio properter quam angelicæ operationes non possint esse falsæ, atque adeo entia rationis.

Secundò, de sensu externo constans omnium sententia est, quod nullum ab eo fieri ens rationis, quia illa potentia non fingit ens rationis, quæ debet recipere ab eo species, antequam attingat obiectum: sensus externus nihil planè percipit, quin acceperit species ab obiecto: ergo non facit ens rationis. Adde quod ens rationis, vt dixi, est aliquid quod fieri etiam ab ipso Deo non potest: sensus nihil percipit, quod fieri a Deo nequeat, immo & quod factum non sit.

Tertiò fieri ens rationis ab imaginatione docet. Nec imagi-
Suarez *diff. 54. scđ. 2.* sed immerito, quia nihil. natio.

D obiicitur imaginationi quod possibile non sit, atque adeo reale. Probatur, nam si montem aureum phantasia sibi representet, ille factibilis a Deo est; si chimaram aut hircocerum, sunt entia possibilia propter obiiciuntur phantasie, que non attingit nisi figuram externam, compositionem substantialem essentiarum totalium solus attingit intellectus. Certum autem est fieri posse a Deo animal figuram externam habens leonis, draconis & caprae, cum sumpre visa fint monstra figuram habentia partim hominis, partim bruti.

Quarto fabricari à voluntate entia rationis vo- Nec volunt
luit Scotus in *primum dist. 4.5. quest. vii. ca*, quem tas.
sequitur Heretice *dist. 8. cap. 1.* Sententia communis
hoc merito negat, quia illa potentia non fingit en-
tia rationis, quia supponit suum obiectum; nam
esse totum entis rationis est concipi, & cognoscere:
potentia ergo illa quae supponit obiectum, non il-
lud fingit: voluntas supponit obiectum suum,
quia non quam fertur in incognitum: ergo volunt-
tas non facit ens rationis.

Obicitur primò, sensus externus, v.g. oculus, videt tenebras per modum nigredinis; quod est facere ens rationis, cùm illud fiat ab intellectu eo ipso quid eo modo apprehendit tenebras. Deinde fallit scilicet oculus videndo procul rotundam turrim, quæ quadrata est; baculum fractum, qui est integer; colores in iride, qui nulli sunt. Denique

ille potentia non supponit obiectum suum, sed illud singit, quae percipit illud aliter quam sit: sensus apprehendit sapientiam obiectum suum aliter quam sit: ergo non illud supponit.

Resp. negando quod oculus tenebras videat per modum nigrinis, sed eo ipso quod nihil oculus videt, intellectus tenebras apprehendit quasi nigredinem, proinde tunc non sit ens rationis ab oculo, sed ab intellectu. Verum est sapientia decipi obiectum cognoscendo aliquid factibile a Deo, sed nego illum falli cognoscendo simpliciter impossibile per modum entis, quod tamen ad ens rationis exigitur. Sensus ergo externus reuera decipitur, & licet supponat obiectum suum a quo species suas acipiat, non supponit tamen illud e modo quo percipit, unde non sequitur quod faciat ens rationis.

Obicitur secundum, imaginatio reuera fingit, si percipit res aliter quam sint; percipit autem res aliter quam sint: ergo fingit. Inde tunc imaginatio fingit, quando percipit negationes, quia illas concipit ut aliquid positivum; percipit autem negationem: ergo facit ens rationis.

Resp. imaginationem concipere rem aliter quam sit, sed nego id sufficere ad ens rationis, nisi concipiatur ens omnino impossibile, quod imaginatio non facit. Negationes nullus sensus percipere potest actu aliquo positivo, sed tantum percipit subiectum, non percepta in eo forma, v. g. cognoscitur Petrus non percepta in eo loquuntur, vbi nihil est fictum.

Obicitur tertium, voluntas aquae facit ens rationis, & aquae singit ac intellectus, quando fertur in bonum appetens & impossibile; quod probo. Intellectus format ens rationis quando apprehendit ens impossibile, affingendo illi rationem entis; sed voluntas appetit malum & impossibile addendo illi rationem boni & possibilis: ergo aquae facit ens rationis. Deinde illa potentia facit ens rationis, que ordinat ad aliud id, quod non est ordinatum; voluntas hoc facit, Deum peccator ad se ipsum ordinat: ergo, &c. Denique intellectus facit ens rationis per secundam, & tertiam mentis operationem quae supponunt primam operationem: ergo voluntas facere potest ens rationis, quamvis supponat actum intellectus.

Resp. verum quidem esse, quod voluntas fertur in malum sub ratione boni, & in impossibile sub ratione possibilis apprehensionem; sed nego illum facere tamen propter ea ens rationis, quod supponit factum ab intellectu. Unde ad formam argumentum conceditur illa propositio: Intellectus facit ens rationis dum apprehendit ens impossibile affingendo illi rationem entis. Negatur vero minor: Voluntas appetit malum addendo illi rationem boni. Non enim voluntas est quae addit rationem boni, sed supponit eam ab intellectu additam. Deinde nego etiam quod voluntas ordinat unum ad aliud ad quod non est ordinatum, solus enim intellectus est qui ordinat, quia ille solus est, qui ordinem voluntati proponit. Denique disparitas inter intellectum & voluntatem est, quia secunda & tercya mentis operatio supponunt quidem primam, sed aliquid illi postea superaddit, & aliquid singunt quod prima non finxerat: at vero voluntas supponit totum suum obiectum factum ab intellectu, sed non addit, neque singit aliquid.

Obicitur quartum. Fabricari ens rationis vel est imperfectio, vel est perfectio. Si primum: ergo minus conuenit intellectui potentiae perfectissime,

A ma, quam sensibus & voluntati. Si est perfectio, negari non debet Deo.

Resp. eodem argumento posse probari, quod bruta discurrant; si enim perfectio est, magis Deo conuenit; si est imperfectio, magis conuenit bruti quam homini. Nego igitur illam partem: Si facere ens rationis est imperfectio, minus conuenit intellectui potentiae perfectissime, quam sensibus, quia ex maiori aliqua limitatione oritur ut voluntas & sensus facere non possint ens rationis, quod facere potest intellectus. Quia haec est perfectio secundum quid quando oritur ex limitatione potentiae, imperfectio autem simpliciter quando oritur ex defectu veritatis. Vnde illa esset imperfectio in Deo, qui non esset prima veritas.

B

§. III.

Per quam actionem fiat ens rationis.

Illa est sine dubio intellectio, cum solus intellectus faciat ens rationis, quod solus habet esse obiectum in intellectu. Non est autem opus ut omnis actio realis terminum extrinsecum realem habeat; terminus autem intrinsecus actionis est qualitas realis. Quando dicitur quod obiectum semper specificat actionem, significatur quod actiones semper diversae sunt speciei, quando habent diversa obiecta; non significatur, quod actio sit in eadem specie, in qua est obiectum.

C Difficultas igitur solum esse potest, utrum per primam mentis operationem, & per solam etiam praectionem intellectus fieri possit ens rationis.

Dico tertium, per primam mentis operationem fieri posse verum ens rationis, non autem per solam praectionem, quae concipit unum non concepito alio quod est coniunctum cum illo.

Prima pars, quam negant aliqui cum Hurtado, ratio est, quia unio externorum incompribilium, v. g. unio trium essentiarum incompribilium in chara, per primam apprehensionem cognosci potest, illa vero est ens rationis. Inde volentes concipere aliquod obiectum sicuti est, apprehendimus tamen illud aliter quam sit, v. g. Deum volentes apprehendere, senem imaginantur, hoc autem sine dubio est fingere.

Dico quartum, per solam praectionem intellectus non fieri ens rationis. Ita fuisus demonstro praectionem, teria Metaphysica, probans realitatem unius solam. Nunc breuiter

Ratio sit, quia illa cognitione non facit ens rationis cuius totum obiectum est reale, non autem factum: praeceps huiusmodi est, cum enim cogitat animal, non cogitat rationali, quod ei coniunctum, obiectum illud est animal quod non est ens factum, sed vere reale. Verum est, quod si cogitare animal esse solum a parte rei sine ullis differentiis contrahentibus, fingere aliquid impossibile; cum autem cogito animal non cogitatis iis cum quibus coniunctum est, nihil cogito, quod non sit verum & reale: ergo praeceps pura non facit ens rationis. Confirmatur evidenter, quia sequeretur alioqui, nullam unquam esse posse cognitionem humanam, que non faciat ens rationis, cum nulla omnino sit, qua attingat omnes formaliter identificatas obiecto quod cogitatur, ut patebit ex Metaphysica.

Obicitur primum. Ens rationis non fit sine aliqua falsitate: in apprehensione simplici non est falsitas: ergo per simplicem apprehensionem non fit ens rationis. Deinde fingere est attribuere unum alteri,

Prima obie-

ctio.

Disp. II. Quæst. II. de Vniuers. & Prædicab. 21

alteri: simplex apprehensio non attribuit vnum alteri: ergo non fingit.

Resp. ad ens rationis non requiri falsitatem complexam, sed sufficere incomplexam, cuius capacem esse primam apprehensionem, dicam diff. 3. Deinde nego quod fingere sit attribuere vnum alteri, sufficit enim quod cogiteatur aliquid impossibile, v.g. cum cogito chimaram, simpliciter illam apprehendendo, nihil tribuo alteri, & tamen fingo.

Secunda obiectio.

Obiicitur secundò, si sit ens rationis per primam apprehensionem, illud sit etiam per præcisionem, v.g. cum cogito animal non cogitato rationali, sine quo tamen esse non potest. Dixi autem fieri ens rationis per primam apprehensionem: ergo sit etiam per præcisionem. Confirmatur primò. Per præcisionem concipitur obiectum aliter quam sit: ergo per eam aliquid fingitur. Confirmatur secundò. Illud ens est fictum, quod nec est, nec esse potest: rationale nec est sine animali, nec esse potest: ergo est ens fictum.

Resp. fieri ens rationis per primam apprehensionem cum cogitatur aliquid quod nec est, nec esse potest; quando autem totum quod cogitatur est reale, tunc nego fieri ens rationis per simplicem apprehensionem, vnde nec sit per puram præcisionem, cuius totum obiectum reale est. Ad primam confirm. Resp. posse duobus modis concipi aliquid aliter, quām sit: primò, non cogitando totum quod est, vt cum cogito rationale non cogitato animali, quod ei coniunctum est: secundò, cogitando aliquid quod nec est, nec potest esse, vt si cogitem rationale esse sine animali. Quoties primo modo aliquid cogitatur aliter, quām sit, nihil fingitur, neque sit ens rationis. Quando cogitatur res aliter quām sit, sit reuera ens rationis. Per præcisionem puram res cogitatur aliter quām sit non cogitando totum id quod est; sed non cogitatur aliquid quod non sit, nisi esset præcisio negativa, quā dices esse rationale sine animali; hæc enim fictio esset, & ens rationis. Ad secundam confirm. distinguo illam minorem: sed rationale nec est, nec esse potest à parte rei sine animali coniuncto realiter, concedo; sine animali coniuncto per intellectum, nego. Animal enim quod cogitatur non cogitato rationali, est verè reale & à parte rei sine animali cogitato per intellectum, & id est verè reale. Neque valet illa instantia. Illud est ens rationis quod est tantum per intellectum: hoc, inquam, falsum est; nam operationes non sunt nisi per intellectum, & tamen reales sunt. Ad hoc ergo vt aliquid sit ens rationis requiritur vt sit tantum per intellectum singularem aliquid impossibile. Sed hoc clarius erit ex diff. 3. Metaph. citata.

QVÆSTIO II.

De Vniuersalibus, & Prædicabilibus.

Vduit me in hoc Philosophia veluti propri-
p. leo, primoque vestibulo, rudiioribus statim Tyronum ingenii quæstionem de vniuersalibus in genere vnam omnium obscurissimam, & diffi-
cillimam statim obicerere, veritusque sum ne ab incedendo studio Philosophia eos absterresem, si ipso in aditu reperirent spectra formalitatum, præ-
cisionum, distinctionum rationis ratiocinantis aut ratiocinata, aliaque huiusmodi per intellectum fabricata & excogitata ad explicandam naturam,

A causas, proprietates vniuersalium. Quām ego totam controuersiam plenè trado in Metaphysica cum Philosopho. Hic autem quæ traduntur à Porphyrio de vniuersalibus, & prædicabilibus in spe-
cie sigillatim persequens, primum agorū de nume-
ro eorum, deinde sigillatim venio ad genus, spe-
cie, differentiam, proprium, & accidens.

SECTIO I.

Quid & quotuplex sit vniuersale, & prædicabile.

C ertum est primò, vniuersale rectè definiri, E/ Definitio
vnum aptum inesse multis, id est ens indiuisum, Vniuersale.
diuisibile tamen in multa, in quibus multiplicetur; id est Deus non est vniuersalis, quia licet plures in Deo sint personæ, participantes Dei natu-
ram, in iis tamen natura illa non multiplicatur. Duo ergo sunt in vniuersali maximè mirabilia, vnitatis, & pluralitas; sed illa est actualis, altera est solùm potentialis. Implicitum quidem aliquid esse vnum actu, & actu multa; sed est tamen difficile intelligere aliquid quod sit vnum actu, & possit esse multa, quæ adæquat idem sunt cum eo quod diuidi videtur in multa; & hic est implicitissimus nodus de existentia ipsius vniuersalis, vnde sit actu à parte rei, an verè tantum per operationem intellectus, & quænam illa sit operatio, datis exi-
stentiam obiectuum naturæ, qua habeat vnitatem, & tamen aptitudinem vt sit in pluribus; natu-
ram aliquam quæ indiuisa sit, & tamen sit verè natura Petri, Pauli, Ioannis, in dō omnium homi-
num, qui sunt reuera plures. Hic est (inquam) nodus quem soluendum remitto in Metaphysi-
cam. Nunc autem placet ita circa illum ludere cum Tyronibus Logicis.

D e finium in mole ludentis naturæ miraculum, Pandias 144
sed arcum coronatæ rationis, & triumphalis Pilli's vnum
intelligentiæ simulacrum, Pandiam (narrat Cassio-
dorus) vnum omnes lapillos, thesaurum in pun-
cto, pretium totius Indiæ in uno annulo. In illa se
gemma vnum fulgor varia lucis multiplici reper-
cussione commiscens, fulgurat in adamantem
tubescit in carbunculum, in chrysolitum cya-
neo candore flauescit. In hac & plura vides, quām
videre te possicias, & falleris, nisi falli velis. Il-
lam verè prædictas esse vnam, & mentiri times;
multiplicem appellas, & volens deciperis; cum
venetam aspicis, sinaragdum vocas, & negas: cum
blatteam, topazium dicas, & refugis: cum prasi-
nam, chrysopasum existimas & reclamas, aduersa-
rius tibi ipsi, tanto gemmarum copia ditor, quod
in pluribus vnam habes, & in vna omnes.

Verum animorum ludibria illa sunt, non diu-
tia oculorum; vna in pluribus Pandia, & in vna
plures: nisi naturas vniuersales in lapillo emulari
natura voluit, quas in sciniis suis inuenire nequa-
quam potuit. Naturas, inquam, vniuersales, sigilla
gemmea rerum omnium, vertiles mundos, simu-
lacula vera & picta, umbras omnicolores, sic vnas
vt sint omnia indiuisua, sic pluta vt nec commu-
nicabilitatem auferat vnitatis, nec vnitatem diffu-
dat ex uno refusa pluralitas: vniuersum in puncto,
rerum essentia sine rebus, ipsamet singularia tota
sine se ipsis; extra se posita, nec diuulsa, vnum
in pluribus.

Quærit omnicolores huiusmodi gemmas fati-
gata iamdiu humana ratio, & qui parturit intra se Fit per in-
ipsum vniuersalia intellectus, illa extra se ipsum
auhelus exquirit; quod facit intra se ipsum, habere

Pandias 144
Pilli's vnum
& plures, ex
Cassiodore.

Imago vni-
uersalium

Fit per in-
tellectum
vniuersale.

se reficit ; prolem suam ipse vix nouit, patrem se dubitat esse, disputatque vtrum extra se sobolem habeat, quam in sinu suo inuenit ; fungiturque matris truncre, quamvis non sit nisi pater. Platonis videlicet ideas aulicas à singularibus, dum non inuenit, pungit ; mox substantias individuas plures videt esse, nec vllibi diffusam pluralitatem vnitatem, collectam pluralitatem inuenit, quam in secundissimo suo gremio (plura enim cogitat, & vnum efformat) vnum facit, & plura non minuit, manetque integra cum vnitate pluralitas, sicut perseverat cum pluralitate illæa vnitatis. Diuidit individuas, dum separat naturam à singularitate sua cum qua vnum est, invenit, & mentitur se negat, vtiturque restrictione mentali sine praetudicio veritatis, sive falsitate rem concipit alio modo quam in se ipsa sit, sine fictione cogitat impossibile : integræ manent, quæ ipse praescindit, & quod cultro cogitationis vulnus infligit naturæ, sanat ipse, reponitque in meliorem statum, quia quam inuenit singulararem, & individuam, vniuersalem efficit, & ad innumeræ singularia diffusam. Toties secundam, quoties mens cogitare voluerit individuum : omnibus est patens, & in uno solùm esse potest, omnium propria, & ad omnia indifferens ; nemini affixa, & si aliqui semel adhaerent, illi soli addicta. Ne quæras vniuersalia extra te mens humana, non potest tam numerosa proles alibi nasci, alibi educari quam à eo fonte luminis, vbi mortua quæque viuunt, vbi quæ sunt materialia, sunt spiritualia ; quæ diuisa sunt, colliguntur ; quæ vnta, diuiduntur ; quæ sterilia, secunda evadunt.

Et hæc prælustris sufficiat de re obscurissima, vt dignoscatur à Dialecticis propria notio vniuersalium, & prædicabilium, quorum numerum hic inquirimus.

Definitio
prædicabi-
lium.

Certum est secundò, prædicabile conuenire omnino, in dñ vnum & idem esse cum vniuersali ; nam vniuersale definitur (vt dixi) *Vnum aptum inesse pluribus*, prædicabile, *Vnum aptum de pluribus prædicari*. Quod autem aptum est inesse pluribus, aptum sine dubio etiam est prædicari de pluribus ; quod enim in aliquo existit, potest de illo affirmari : nam ab eo, quod aliquid est vel non est, vera vel falsa est propositio : ergo quod est vniuersale ad plura pertinens, est etiam prædicabile de pluribus : & contrà, quod est prædicabile de pluribus, est etiam vniuersale : nihil prædicari potest de subiecto, nisi quod inest subiecto. His positis duo video posse quarti. Primo, vtrum vniuersale reuerâ diuidatur in quinque species. Secundò, vtrum in eas ita diuidatur ut sit genus vniuersalium ad illas.

§. I.

Vtrum sint quinque vniuersalia.

Affirmatio af-
firmativa.

Ratio gene-
ralis.

Explicatio
majoris.

Dico secundò, vniuersalia nec plura posse dici, nec pauciora, quam quinque. Ratio vniuersalis est, quia numerus vniuersalium non potest peri nisi ex modis effendi & prædicandi de pluribus, tum essentialiter, tum accidentaliter : sed modi effendi & prædicandi de pluribus nec sunt plures, neque pauciores quam quinque : ergo vniuersalia nec sunt plura, nec pauciora quam quinque.

Maiorem propositionem video à multis negari, qui cum refugiant cum sententia communi admittere quinque vniuersalia, existimant etiam aliunde peti debere hunc numerum, quam à modis effendi & prædicandi. Primo enim alij eam petunt à nu-

mero inferiorum, quæ non sunt nisi duo, *specie*, nimirum, & *numero* differentia : duo item putant esse vniuersalia, *genus* & *speciem*, ita vt quidquid prædicatur de pluribus specie differentibus, sit *genus* ; quod autem de pluribus numero differentiis, sit *species*. Alij existimant secundò numerum vniuersalium peti tantum à modis effendi & prædicandi essentialiter, atque sic tria constituant ad summum vniuersalia, *genus*, *speciem*, & differentiam. Quia scilicet naturæ aliquæ communes abstracta possunt ab inferioribus, quibus sunt essentialis, & de quibus substantiæ prædicantur homo v.g. abstractur à Petro & Paulo, de quibus essentialiter & substantiæ prædicatur. Alia naturæ abstractur à subiectis de quibus prædicantur essentialiter & adiectiæ, vt rationale prædicatur adiectiæ de Petro & Paulo. Denique alia naturæ abstractur à subiectis de quibus accidentaliter, & adiectiæ prædicantur, vt album abstractur à lacte & niue. Tertio tamen melius & communius alij dicunt numerum vniuersalium peti à modis effendi & prædicandi, siue illi sint accidentiales, siue sint essentialis.

Ratio est, quia ratio distinctiua rerum petitur semper ex ratione illarum formalis ; sed ratio formalis constitutiva rerum vniuersalium est modus effendi & prædicandi de multis ; definitur enim vniuersale, quod est *vnum aptum inesse multis* : ergo numerus & distinctio vniuersalium peti necessariò debet à modis effendi & prædicandi.

Deinde quod non petatur ex solis modis prædicandi essentialiter, probo, quia modus effendi & prædicandi tum essentialiter, tum accidentaliter, & propterea abstractus ab utroque, est aliquid communius modis prædicandi essentialiter tantum : ergo potest constitutere aliquam rationem illis communem ; illa est ratio vniuersalis, quia propria definitio vniuersalis illi conuenit, est enim *vnum aptum inesse multis* : ergo numerus vniuersalium petitur ex modis effendi & prædicandi tum essentialiter, tum accidentaliter ; non autem ex modis solùm prædicandi essentialiter, nec ex numero inferiorum, aliqui proprium & accidentis effent genus & species quando prædicantur de pluribus differentibus species vel numero. Ex quibus manet probata maior argumenti propositi.

Iam vero minor asserebat modos illos effendi esse quinque tantum. Probatur, quia quidquid prædicatur de inferioribus, vel prædicatur essentialiter, vel contingenter : si essentialiter, vel est pars determinabilis, & est *genus*, vel determinativa, & est *differentia*, vel est totum, & est *species*. Si contingenter, vel conuenit necessariò, & est *proprium*, vel non necessariò, & est *accidens*. Et sic quinque sunt vniuersalia. Nec plura nec pauciora. Id quod

Probari etiam breuiter potest, quia definitio vniuersalis & prædicabilis, *Vnum aptum inesse ac prædicari de multis*, conuenit solùm generi, speciei, differentie, proprio & accidenti : ergo illa solùm sunt vniuersalia.

E Obicitur primo. Non debere peti numerum vniuersalium ex modis effendi, illud enim solùm est vniuersale, quod potest abstracti abstractione vniuersali : sed ea quæ non prædicantur essentialiter, abstracti non possunt abstractione vniuersali, nam ea quæ prædicantur contingenter, abstractiuntur à subiectis, atque adeò abstractiuntur solùm abstractione formalis : ergo ea, quæ prædicantur contingenter, non possunt esse vniuersalia : ergo ex modis effendi non petitur numerus vniuersalium. Deinde vniuersale dicitur per relationem ad inferiora, & per illa definitur : ergo numerus vniuersalium petitur

Petitur ex
modis effen-
di.

Quinque
sunt modi
effendi vni-
uersales.

Breuior
probatio.

Prima obie-
ctio.

Disp. II. Quæst. II de Vniuers. & Prædicab. 23.

Abstractio
vniuersalis.

tut ex numero inferiorum, qua sunt duo tantum. Respondeo negando primam illam minorem, quod ea, quæ non prædicantur essentialiter, abstrahi non possint ab abstractione vniuersali, ad quam fruſtræ requirant aduersari, ut id quod abstrahitur, prædicari possit essentialiter. Verum quidem est, concreta, alia esse soluta, quæ abstrahunt ab inferioribus, de quibus prædicantur *in quid*; alia connotativa, quæ abstrahunt solū a subiecto, ut rationale: falso tamen omnino est, concreta connotativa non abstrahi abstractione vniuersali, quæ hoc solū exigit, ut id quod abstrahitur, abstrahatur per modum totius; quod conuenit tam iis, quæ prædicantur essentialiter, quam iis, quæ prædicantur denominatiæ. Alibet enim v.g. est verè aliquod totum aequè ac animal, cùm vnum significet habens albedinem, alterum habens animalitatem: ergo aequaliter vtrumque abstrahitur abstractione vniuersali.

Quod additur de numero inferiorum, distingui debet; nam inferiora sumi possunt vel materialiter, prout excludunt modos essendi; vel formaliter, prout illos includunt. Vniuersalia dicuntur & definitur per ordinem ad inferiora sumpta formaliter cum modis essendi, & illa sunt verè quinque; non per ordinem ad inferiora sumpta materialiter, quæ sunt duo tantum.

Obiicitur secundò, videri omnino, quod vniuersalia sint pauciora quam quinque. Id quod est vniuersale, debet immediate prædicari de inferioribus: differentia, proprium, & accidentis non prædicantur immediate, quia prædicantur duxatae mediante subiecto: ergo illa tria non sunt vniuersalia, sed genus tantum & species. Confirmatur, quia prædicabile accidentis reuocatur ad genus, quantitatem, & qualitatem: ergo non sunt quinque prædicamenta.

Resp. negando quod differentia, proprium, & accidentis non prædicentur immediate; etiæ enim verum sit, concreta connotativa non prædicari nisi cum subiecto; falso tamen est, illa non prædicari nisi mediante subiecto: id enim quod prædicatur, non est sola forma, sed subiectum confusè significatum simul cum forma prædicatur de se ipso significato confusè: sicut etiam prædicata essentialia prædicantur cum supposito, non autem mediante supposito. Ad confirmationem respondeo, accidentis comparatum ad inferiora esse posse genus; si autem comparetur cum subiecto, est quintum prædicabile.

Obiicitur tertio, videri quod plura sint vniuersalia, quam quinque. Primo enim sicut genus & species sunt duo distincta prædicabilia, quia genus prædicatur de pluribus specie differentibus, species de pluribus differentibus numero; sic differentia genericæ, & differentia specifica duo debent esse diuersa prædicabilia, cùm eodem modo vna prædicetur de pluribus differentibus specie, altera de pluribus differentibus numero. Idem dici etiam poret de proprietatibus genericis & specificis, quæ constituent similiter diuersa prædicabilia. Secundò, in diuidum erit vnum vniuersale; certum enim est, quod prædicetur de multis; dicitur enim, *Petrus est indiuiduum*: *Paulus est indiuiduum*. Similiter ratio suppositi, & personæ, sine dubio est aliquid commune multis, cùm dicatur de multis. Tertio, hæc prædicatio: *Rationale est animal*: *Rationale est sensuum*, non pertinet ad vnum ex quinque prædicabilibus; nam *animal*, & *sensuum*, sunt extra conceptum rationalis: ergo non sunt illius genus. Quartò, prædicatio defi-

A nitionis de suo definito, vt: *Omnis homo est animal rationalis*, prædicatio est vniuersalis, quæ non pertinet ad vnum ex quinque prædicabilibus, & que constituit speciale aliquod prædicabile.

Resp. ad primam, negando quod differentia genericæ & specifica sint aequè distincta prædicabilia, ac genus & species; falso enim est, quod supponi videtur in argomento, genus & speciem in eo solū distingui, quod vnum prædigetur de pluribus differentibus specie, alterum de pluribus differentibus numero: negauit videlicet, numerum prædicabilium peti ex diuersis inferioribus. Distinguuntur ergo genus & species, quod genus sit pars essentialiter determinabilis; species autem sit tota essentialiter.

B Ad secundam negatur, quod indiuiduum, vel signatum, vel vagum, sit vniuersale; quia vt aliud sit vniuersale, debet conuenire vniuersali inferioribus: communis ratio indiuidui, vt suppono ex Metaphysica, cùm sit transcendentalis (significat enim vnitatem ipsius entis, quæ analogia est, ut eo loco probabitur) non potest esse vniuersale, de quo hæc agitur. Indiuiduum autem vagum, vt cùm dicitur, *Aliquis homo*, est aliud omnino singulare; si enim esset aliud vniuersale, responderi nullo modo posset huic sophismatis *Aliquis homo est sacrilegus*: *S. Ioannes est aliquis homo*: ergo *S. Ioannes est sacrilegus*. Respondeo enim duntaxat potest, quod ex particularibus præmissis virtuosa est consequentia.

C Si autem indiuiduum vagum est vniuersale, consequentia non erit ex pure particularibus: ergo illud non est vniuersale, neque se habet vt aliud commune multis, sed vt aliud proprium vni, non determinat, sed indeterminate ac disjunctive; ideoque propter indeterminationem, non propter communitatem applicari potest huic, vel illi; vocaturque propter ea indiuiduum, sed vagum, & indeterminatum.

Rationem etiam suppositi ac personæ nego Ratio supponit constituere speciale aliquod prædicabile; reuocari positi.

autem ad prædicabile *proprii*; adē vt cùm dicitur, *Petrus est persona*, sit prædicatio proprietatis de subiecto suo, quia personalitas est vera proprietas substantiæ. Neque dicas cum Ariaga *disp. 9. num. 3.*

D illud non est proprietas, quod est de conceptu essentiali alicuius rei: sed personalitas includitur in conceptu Petri; Petrus enim est compositum ex natura, & personalitate: ergo personalitas non est proprietas. Resp. enim, Petrum sumi posse, vel specificatiæ, prout solam dicit naturam, vel reduplicatiæ, prout dicit naturam, & personalitatem. Fatoe personalitatem esse de conceptu Petri sumpti reduplicatiæ, sicut albedo est de conceptu proprietatis albi. Non est autem personalitas de conceptu Petri sumpti specificatiæ, prout dicit solam essentialitatem. Itaque personalitas de Petro sumptu specificatiæ, prædicatur vt proprietas; de Petro autem sumpto reduplicatiæ, prædicatur vt genus.

E Ad tertiam respondeo, illas prædicaciones: *Rationale est animal*, esse indirectas, atque ita, illas tertias, non pertinere ad vniuersalia, quæ debent directe prædicari. Vel etiam dici potest, quod rationale, si substantiæ sumatur, pertinet ad genus; si sumatur adiectiæ, pertinet ad proprium, quia animal est extra conceptum rationalis, & conuenit omni rationali. Hæc propositio: *Rationale est sensuum*, pertinet ad proprium; hæc vero: *Animal est homo*, pertinet ad prædicabile accidentis.

Ad quartam respondeo, prædicacionem definiens solutio nitionis de suo definito pertinere partim ad genus, quartam partim ad speciem,

§. II.

Secunda
objectione.

Tertia obiec-
tio.

Et rūm diuīsio illa Vniuersalūm sit vniuoca.

VNIUOCA erit illa diuīsio, si eadem omnīnd ratiō significata per nōmen *vniuersalīs*, conueniat generi, speciei, &c. Erit analogā, si partim sit eadem spartim diuīsia.

Assertio af-
firmativa.

Præbatio.

Prima ob-
iectio.

Secunda ob-
iectio.

Tertia ob-
iectio.

Dico secundō. Vniuersale diuiditur in quinque species, tanquam genus vniuocum ad illas.

Ratiō est, quia tunc aliqua ratiō superior vniuocē conuenit suis inferioribus, quando ita perfectē potest ab illis præscindi, vt nec illa includat, neque in illis includatur: vniuersale in communi, neque includit in conceptu suo genus, speciem, differentiam, &c. vt patet, neque in eorum differentiis includitur; possum enim rationem generis specialiter concipere, quin concipiam illud esse vniuersale: ergo vniuersale genus est vniuocum ad quinque vniuersalīs.

Obiicitur primō. Si vniuersale genus est vniuocum, sequitur genus esse superius & inferius seipso; superius, vt est vniuersale; inferius, vt est primum vniuersale: hoc autem absurdum videtur. Neque dicas, vniuersale vt est genus, esse superius, & prius seipso vt est species. Contra enim insto. Si genus est species vniuersalis: ergo species prædicari de genere; quod implicat. Deinde vna species non potest prædicari de altera, quæ subest eidem generi; v. g. dicere non licet, *Homo est equus*: *Genus & species*: sunt species vniuersalis: ergo falsum est dicere, *Genus est species*. Denique si genus, quod est primum prædicabile, sit species: ergo prædicabilita confundentur.

Resp. implicare quidem, vt aliquid sit superius seipso sub codem conceptu; sed non implicare, vt aliquid sub vno conceptu sit superius seipso, & sub altero conceptu inferius. Genus igitur, vt est prima species vniuersalūm, est inferius seipso vt est vniuersale in communi; sic enim vniuersale vt genus ad omnia vniuersalia est prius seipso prout prima species vniuersalūm. Ad instantias autem respondeo, speciem posse prædicari de genere, non quatenus est genus, sed quatenus participat rationem speciei. Verum est, quod vna species realis, & essentia non potest prædicari de altera specie: species autem vna denominativa prædicari potest de altera specie: v. g. dicere licet: *Album est dulce*. Denique nego, confundi vniuersalia, etiam si reuerā genus sit species vniuersalūm, accidentaliter, & denominative per aliam secundam intentionem species superadditam.

Obiicitur secundō. Genus debet esse aliquid vniuersalīs quam species: sed vniuersale non est vniuersalīs genere, cum genus contineat in se vniuersale: ergo vniuersale non est genus.

Resp. distinguendo minorem: vniuersale vt est genus, non est vniuersalīs genere vt species, nego; vniuersale vt est species generis, non est vniuersalīs genere, concedo. Vniuersale autem contineat sub genere, quatenus est species, non quatenus est genus.

Obiicitur tertio. Nullum transcendens esse potest genus vniuocum: ratio prædicabilis, vt sic, est aliquid transcendens, cūm includatur in differentiis vniuersalūm; nam qualibet differentia pertinet ad tertium prædicabile, scilicet ad differentiam: sed qualibet ratio vniuersalis est differentia: ergo ratio prædicabilis includitur in omnibus differentiis inferiorum, & est aliquid transcendens. Confirmatur, quia vniuersale in communi est genus:

A ergo vniuersale in communi includitur in vno & suis inferioribus.

Resp. negando, quod communis ratio vniuersalūm sit transcendens, & includatur in suis inferioribus; ratio enim propria generis, v. g. non includit formaliter vniuersalitatem, cūm dicat tantum prædicari incompletè, seu esse partem determinabilem. Verum igitur est, quod differentia qualibet adaequatè sumpta, est prædicabilis; si autem sumatur incompletè, prout abstrahit ab vniuersalitate, non est prædicabilis. Ad confirmationem respondeo, vniuersale includi in vno & suis inferioribus, vt dixi; sed nego illud includi in eius conceptu præciso. Denique licet verum sit, quod nulla ratio purè realis intrinseca conuenire potest substantiæ & accidenti, quia quidquid realiter & intrinsecè conuenit accidenti, conuenit illi dependenter à substantiæ; potest tamen aliqua denominatio extrinseca, & per intellectum accidenti conuenire, etiam independenter à substantia.

SECTIO II.

De Genere.

Istud est primum prædicabile, non ratione perfectionis, sed ratione vniuersalitatis; de quo video disputari plurima. Hæc autem omnia facile reuoco ad tria capita: quomodo genus definitur, quomodo prædicetur, de quibus prædicetur.

§. I.

Quomodo genus definitur.

Certum est, posse genus definiri prout est prima species vniuersalūm; nulla enim est species, qua non constet genere & differentia; quæ duo componunt veram definitionem, & ad eam sufficiunt.

Dico primō: Genus recte posse definiri primō *Duplex de-
essentialiter & propriè*, *Id quod est unum aptum finito ge-
nere inesse pluribus tanquam pars determinabilis*. Se-
cundo: descriptiū per proprietatem, *Id quod est
aptum prædicari in quid de pluribus specie differen-
tibus*.

Primam definitionem voco essentialiem, quia propria quidditas vniuersalis est aptitudo, vt sit in multis, ex qua essentia emanat aptitudo ad prædicationem, tanquam vera proprietas. Obseruo ergo ad explicationem primæ definitionis, reperiri necessari duo in quolibet composito essentiali, quorum unum est potentia, alterum vero est actus. Potentia vocatur illa pars, quæ est ex se indeterminata, & determinatur per aliam: actus illa pars, quæ determinat aliam. In composito physico v. g. potentia, seu pars determinabilis, vocatur materia; actus autem, seu pars determinans, dicitur forma. In composito autem metaphysico pars determinabilis, seu potentia, vocatur genus; actus autem dicitur differentia. Et per analogiam ad compositum physicum, pars determinabilis vocatur materia metaphysica; pars autem determinativa, forma metaphysica.

Dicitur itaque genus, *Id quod potest inesse pluri-
bus*, &c. Vbi priores illæ particulae, *id quod*, te-
nebunt locum generis, si significant genus esse
vniuersale, vt contendit Toletus; nihil enim est
incommodi dicere, quod aliqui opponunt, vniuer-
salitatem esse differentiam. Si autem, vt alij vo-
lunt, particulae, *id quod*, significant subiectum,
seu

Actus &
potentia.

Particula
prioris defi-
nitio ex-
pli-
cat-
z.

seu naturam, quæ denominatur genus, sicut quoties aliquod concretum accidentale definitur, subiectum loco generis ponitur in recto, ut cum dicitur, *Album est disgregatum viuus*, in recto id quod definitur, est corpus affectum albedine; quando vero definitur in abstracto, tunc subiectum ponitur loco differentia in obliquo, ut risibilitas est hominis aptitudo ad ridendum. Si, inquam, particula, *id quod*, significant ipsam naturam, tunc loco generis in hac definitione, est totum illud, *Id quod est aptum inesse multis*; reliqua vero loco sunt differentia, ut pars determinabilis; quia genus ex se indeterminatum est ad plures species; animal v.g. conuenire potest homini, vel equo: determinatur vero per rationale ad hominem, per hinnibile ad equum.

In secunda definitione duo explicari debent, quid sit *predicari in quid*; per quod genus distinguitur a differentia, proprio & accidente: deinde quid sit *incompletè predicari*. Primo igitur predicari in quid, est *predicari ad modum per se stans*, seu est esse concretum substantium, ut esse hominem, esse animal. Pradicari vero in quale, est *predicari per modum adiacentis*, & *determinantis* aliud, sive est esse concretum adiectum; nam esse rationale, risibile, album, termini sunt adiectui. Prædicata *substantia* dicuntur *predicari in quid*, quia per illa responderetur ad questionem, *quid est*; ut si quæras quid sit homo, respondero esse animal. *Adiectua* prædicantur in quale, quia per illa responderetur ad questionem quale sit; ut cum queritur, qualis sit homo, responderetur, rationalis, risibilis, albus. Secundò incompletè predicari est ita predicari, ut formaliter distinctè una solù pars essentia explicetur, tota vero essentia confusè: ut cum dicitur, *Homo est animal*. Pradicari autem completè, est ita predicari, ut tota essentia subiecti explicetur formaliter distinctè, quamvis non explicetur distinctè singularitas, ut cum dicitur, *Petrus est homo*.

Liquet igitur ex his, rectam esse definitionem hanc secundam à Porphyrio traditam, in qua necesse non fuit ponere illud, *incompletè*; quia eo ipso, quod genus prædicatur de pluribus differentiis specie, prædicatur *incompletè*.

Obiicitur primo. Si genus definitur per proprium genus & differentiam, datur infinitus progressus in generibus; quia sicut primum genus haberet secundum genus, per quod definitur; sic secundum genus definitur per tertium genus, & sic in infinitum. Deinde ens per accidens, quod nimirum constat ex rebus diuersorum prædicamentorum, non potest definiti: huiusmodi est genus, quod componitur ex natura & vniuersalitate: ergo genus non potest definiti. Denique si genus definitur, datur aliquod genus vniuocum commune omnibus generibus, etiam generalissimis; imò enti reali, & enti rationis; quod tamen est falsum, ut communiter dici solet.

Resp. nullum dari progressum infinitum, etiam si genus definitiatur, & habeat genus; quia quoties fit progressus ad aliquid eiusdem rationis cum eo à quo coepit progressus, semper est listendum in primo quo: hic autem progressus incipit à genere, quod est pars definitionis; ideo listendum in eo est, cum eodem modo definitiatur, non ut genus, sed ut prima species vniuersalium. Ens per accidens definiti potest, quatenus constat ex pluribus, quæ sunt aliquo modo vnum; acutus enim lapidum, v.g. definiri eo modo potest, & multò magis definiti poterit illud ens per accidens, cuius partes se habent per modum actus & potentie, ut album, genus, & alia concreta. Enti

Prima ob-
lectio.
Genus non
definiri.

A reali, & enti rationis, generibusque generalissimis dari potest aliquid commune vniuocum, quod sit denominatio solùm extrinseca intellectus.

Obiicitur secundò. Pars nunquam potest prædicari de toto, non enim dicere licet, *Homo est digitus*; ergo si genus est pars, non potest prædicari de specie, quæ est totum. Deinde ideo animal prædicatur ut pars, quia non dicit formaliter totum illud, quod dicit homo: sed homo non dicit formaliter totum quod dicit Petrus: igitur etiam species prædicatur ut pars. Denique sicut genus dicitur recipere differentias minus communes, sic dici eodem iure potest pars materialis, quia recipit differentias individuales, & per eas contrahitur. Imò non maior videtur ratio cur genus recipiat differentiam, quam quod differentia recipiat genus.

Resp. verum esse, quod pars physica, v.g. materia, nunquam prædicari potest de toto, quia realiter ab eo distinguitur; pars vero metaphysica, ut animal, prædicatur de toto, quia non distinguitur ab eo realiter, & est totum confusum, cum sit abstractum abstractione totali; est enim vero concretum. Deinde distinguitur illa maior: ideo animal prædicatur ut pars, quia non dicit formaliter totum quod dicit homo, secundum essentiam communem, concedo; quia non dicit totum quod dicit homo materialiter, nego. Homo dicit formaliter totum quod dicit homo secundum essentiam communem, ideo prædicatur ut totum, etiam si non dicat totum, quod Petrus dicit, materialiter, id est, non dicit singularitatem Petri propriam. Vnde sequitur, hanc prædicationem: *Petrus est homo*, esse quidem incompletam physicè, sed esse completam metaphysicè, quia dicit totam essentiam communem pluribus, & esse quoque completam logicè, sive in ordine ad scientias, quæ de solis agunt rationibus communibus. Denique differentia in hoc differt à genere, quod genus sit pars materialis essentiae communis; differentia vero dici possit pars materialis ipsius individui, sed non essentiae communis. Ratio autem cur genus dicatur recipere differentiam, est quia cum latius pateat quam differentia, per illam determinatur.

Obiicitur tertio. Quando genus definitur, vel id quod definitur in recto, est tantum ipsa natura & realis substrata vniuersalitati, vel sola vniuersalitas, vel aggregatum ex natura, & vniuersalitate: nullum ex his definitur: ergo vana est definitio. Probatur minor; nam id quod definitur, est vnum aptum prædicari de pluribus specie differentiis, sed nequa sola natura prædicatur de pluribus, cum non sit à parte rei vniuersalis; neque sola vniuersalitas, quæ nec inest, neque prædicatur de inferioribus generis; neque aggregatum ex virtute, natura enim & vniuersalitas non affirmantur de inferioribus, ergo nullum ex his tribus est id quod definitur in hac definitione generis. Idemque argumentum de aliis omnibus prædicabilibus fieri potest.

Respondeo in hac definitione generis, id, quod adæquatè definitur, nec esse solam naturam substratam vniuersalitati, neque solam vniuersalitatem, neque aggregatum ex virtute, propter rationem allatam in argumento; sed naturam prout connotat vniuersalitatem tanquam rationem formalē, esse id, quod definitur, itavt in recto natura sola definitur, prout connotat in obliquo vniuersalitatem. Illud enim est definitum in qualibet definitione, cui conuenit definitio. Sed definitio generis conuenit naturæ, prout in obliquo connotat vniuersalitatem; illa enim est quæ potest prædicari de pluribus: ergo illa est id, quod definitur. Deinde in alijs omnibus concretis idem contingit;

Secunda ob-
lectio, fallam
esse definitio-
nem.

Tertia ob-
lectio.
Quid defi-
natur in
definitione
generis.

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

26 Philosophiæ Peripateticæ Liber I.

Genitio definitur albus id, quod est habens albedinem, sive id, quod est disgregarium visus, definitur in recto ipsum subiectum, in quo est albedo, propterea connotans albedinem in obliquo.

In statibus. Definitio esset alis conuenire necessariò debet rationi formalis, quæ sola est essentia rei; universalitas sola est ratio formalis: ergo illa sola definitur.

Deinde id quod constituit definitum, est id quod definitur: universalitas constituit genus: ergo illa est id quod definitur.

Resp. distinguendo primam maiorem: definitio formalis & essentialis conuenit ut quod, & in recto rationi formalis, & essentia rei, nego; conuenit in obliquo, & ut quo, concedo; sic enim de omnibus concretis nuper dixi. Similiter, id quod constituit definitum in obliquo, est id, quod definitur in recto, nego; est id quod definitur in obliquo, concedo. Genus enim ita est constitutum ex natura & universalitate, ut in recto dicat naturam, universalitatem autem tantum in obliquo.

S. II.

Quomodo genus prædicetur.

Dixi, genus possit prædicari: nunc circa modum, quo potest prædicari, tria difficultatem habent, sicut prædicetur ut totum, an prædicetur in quid, an copulatur prædicetur de multis.

Affertio bimembris. Dico secundò, genus etiam quando actu prædicatur, esse totum essentiale confusum; esse autem totum potentiale, quando est prædicabile, non quando actu prædicatur.

Totum actuale, totum potentiale. Observa primò, totum aliud esse actuale, aliud potentiale: totum actuale illud est, quod continet actu partes definitionis: totum potentiale illud, quod non actu, sed potestate continet plura inferiora minus communia, de quibus prout potest prædicari. Animal v. g. totum est potentiale, quia non actu, sed potentia continet hominem & equum, qui sunt minus communes quam animal. Totum v. d. actuale, sive sit essentiale, sive integrale, continet semper actu suas partes, & non est aut quid illis communius; partes enim v. g. definitionis & quæ latè patent ac totum definitum. Vnde fit ut totum potentiale, totum quidem reperiatur in suis partibus, secundum suam essentiam, sed non secundum communitatem, seu potentialitatem.

Totum essentiale, totum integrale. Observa secundò, totum actuale duplex esse; aliud enim est essentiale, aliud integrale. Totum essentiale illud est, quod continet partes definitionis; & illud iterum est duplex, aliud confusum, aliud signatum. Totum essentiale confusum, illud est, quod explicitè dicit unam partem definitionis, aliam verò confusè; quia cum sit concretum, dicit in recto suppositum, ut animal: totum essentiale signatum est, quod explicitè dicit totam essentiam, ut homo. Totum integrale, illud est, quod continet partes quantitatiuas. His positis

Probatio afferentis. Ratio, cur genus sit pars essentialis explicitè, manifesta est; quia pars est definitionis, componitque speciem vñam cum differentia. Sed quia tamen nomen est concretum, significans in recto ipsum suppositum confusè, proprieà est totum essentiale, sed confusum; & hoc cuiuslibet universalis conuenit, quod confusè sicut totum actuale. Sed quia tamen totum potentiale, ut dixi, est illud, quod est superior & communius suis partibus, quas non actu, sed potestate continet, genus communius est speciebus, quas potestate continet, quatenus est prædicabile;

Acùm verò actu prædicatur, non est quid communius, aut superioris speciebus, sed illis adæquatur, & illas actu continet; idè genus, quando est prædicabile, totum est potentiale; quando actu prædicatur, non est nisi pars potentialis; si enim esset totum potentiale, tunc quando actu prædicatur, deberet tota communitas generis reperiiri in qualibet specie, de qua prædicatur.

Obiicitur primò. Sequitur quod in definitione **Prima obiectio.** hominis rationale bis ponitur, si verum sit, quod genus sit totum confusum; animal enim est totum: ergo significat rationale per se solum: ergo cùm dico animal rationale, bis dico rationale; dico enim animal rationale rationale.

Resp. negando quod in definitione speciei bis ponatur differentia; nomen enim concretum, si solitariè sumatur, est totum; si autem coniunctum cum differentia, seu in definitione speciei, illud solum dicit, quod significat explicitè; non autem ipsam differentiam, quæ simul ponitur post illud; per differentiam enim adiunctam limitatur genus, ut non significet nisi totum illud quod implicitè inveniatur, cum in definitione non sumatur nisi ut pars.

Obiicitur secundò. Si genus est aliquod totum **Secunda.** continens potentialiter omnes species: ergo cùm dico, *Homo est animal*, significatur, quod homo est omne animal.

Resp. negando consequentiam, quia genus, quādō **Tertia.** actu prædicatur, est tantum pars, non autem totum.

Obiicitur tertio. Genus, seu materia metaphysica **C** non est magis totum, quam materia physica: sed materia physica nullo modo est totum, neque prædicatur de toto: ergo neque genus.

Resp. negando maiorem; ratio enim disparitatis est, quia genus cùm non distinguatur à differentia, quæ est quasi eius forma, non habet modum subsistendi distinctum à modo subsistendi differentia, & totius essentia; idè significando suam subsistenciam in concreto, significat ipsum totum, quod non habet subsistenciam distinctam à subsistenciam generis. Materia verò cùm sit distincta à forma & à toto, subsistit per propriam subsistenciam distinctam à subsistenciam totius & formæ, idè licet sumatur cum sua subsistenciam, non dicit proprieà totum; idè genus est totum, non autem materia.

Dico tertio. Genus verè ac propriè prædicari in **Genus prædicatur in quid.** quid, id est ad modum per se stans, non autem per modum adiacens.

Ratio est, quia ut aliquid prædicetur in quid, duo requiruntur, ut sit de rei essentia, & ut sit nomen substantiuu; utrumque conuenit generi, quod est prima pars essentia, & semper est substantiuu, ut *animal*. Indò illud quod est primum in re, & determinabile per aliud, non potest esse adiacens; quod enim adiacet, determinat; hoc autem quod determinatur, est id, cui aliud adiacet. Genus, ut sèpè dixi, non determinat, sed determinatur: ergo genus non adiacet, sed substat. Fatoe concretum adiectuum prædicari per modum inhaerentis & adiacentis; concretu v. d. substantiuu prædicari ad modum per se stans.

E Obiicitur. Genus est aliquid minus nobile, **Obiectio.** quam differentia: ista prædicatur in quale quid: ergo genus prædicari non potest in quid, alioquin modum habet prædicandi nobiliorem, quam differentia.

Resp. distinguendo maiorem, Genus est aliquid minus nobile, quam differentia, secundum modum essendi à parte rei proprium differentia, concedo; differentia enim se habet per modum actus & formæ; quod est nobilior quam se habere per modum potentie ac materiae. Differentia secundum

Disp. II. Quæst. II. de Vniuers. & Prædicab. 27

dum modum essendi prout concipitur à nobis est nobilior genere ut concipitur à nobis , nego maiores ; quia genus concipitur ut aliquid absolutum , & recipiens formam : differentia verò concipitur per modum inherētis , & aduenientis generi.

A gulate, concedo; in qua subiectum est vniuersale, nego.

S. III.

De quibus prædicetur genus.

Dixi, genus prædicari de pluribus specie differentiibus, circa quod video quæsi posse, utrum possit prædicari etiam de pluribus numero differentiibus; secundò utrum genus exigat plures species, saltem possibilis, de quibus possit prædicari.

Conclusio
bipartita.

Dico quarto, nullum esse vniuersale, quod non sit aptum prædicari de omnibus inferioribus suis sumptis copulariè, tametsi de illis non actu prædicetur, nisi disiunctim & confusè; adeò ut genus v. g. dum est vniuersale, sumatur in suppositione copulariè; dum verò actu prædicatur, sumatur in suppositione confusa. Hæc conclusio solà eger explicatione, pro qua

Obserua suppositionem esse acceptiōnem vocis pro pluribus inferioribus per copulam &, coniungentem integras propositiones ; vt cūm dicitur : *Omnis homo est rationalis*, significatur, quod & Petrus est rationalis, & Paulus, & Ioannes, &c. vbi vides particulam, &, coniungere integras propositiones. Et in hac predicatione copulatiua necesse est, vt totum prædicatum conueniat subiecto, vt cūm dico : Ioannes est Rhetor, & Musicus, & Philosophus, oportet, vt tria illa verē conueniant Ioanni, alioqui est falsa prædicatio, si vel unum deficit. Suppositio confusa, quæ vocatur etiam disfuncta, est acceptio vocis pro pluribus inferioribus per particulam vel, connecentem simplices terminos, non autem integras propositiones, vt cūm dico : *Petrus est vel Rhetor, vel Musicus, vel Philosophus*; sufficit enim tunc ad veritatem, vt subiecto conueniat pars aliqua prædicati, quæcunque illa sit: sicut cūm etiam dicitur : *Petrus est hic, vel ille homo*. His positis

Probatio as-
fertionis.

Ratio positæ assertionis evidens est; nam illud, vt dixi, prædicari potest copulatiuè de pluribus, quod potest affirmari de pluribus per particulam, & connectentem integras propositiones: quodlibet vniuersale huicmodi est; homo enim abstractus prædicari potest de omnibus hominibus, ita vt dici possit, & Petrus est homo, & Paulus est homo: ergo quodlibet vniuersale copulatiuè aptum est prædicari de pluribus.

Quod autem actu prædictetur confusè, ratio est, quia prædictio actualis destruit totam vniuersalitatem, vt probabo in Metaphysica: ergo vniuersale non prædicatur amplius vniuersaliter, sed tantum confusè.

Obicitur primò. Illud non est prædicabile copulatiæ de pluribus, quod non potest singulis totum conuenire: genus & quodlibet viuensale non potest totum conuenire singulis inferioribus: ergo non potest predicari copulatiæ. Neque dicas, viuensale posse conuenire singulis secundum essentiam, non secundum potentialitatem. Sic enim insto. Si viuensale idè est prædicabile copulatiæ de pluribus, quia potest predicari totum de singulis secundum essentiam, sequitur illud eam copulatiæ prædicari actu de pluribus; nam prædicatur totum secundum essentiam. Hoc autem negatum est: ergo, &c.

Resp. satis esse, quod vniuersale sit prædicabile de pluribus secundum essentiam, nec esse necesse, ut prædicabile sit totum secundum potentialitatem; dum autem actu prædicatur, desinat esse vniuersale, cum adequatur subiecto suo, id est non est id quod prædicatur.

Obiicitur secundò. Prædicatio vniuersalis illa est, in qua tota natura de aliquo prædicatur: ergo si de quolibet inferiori non prædicatur nisi eius natura, nulla datur prædicatio vniuersalis.

Resp. distinguendo consequiam: nulla datur prædictio vniuersalis, in qua subiectum est sine

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

B ficiens earam probatio.

Complete
cognosci &
incompletè.

Immediate
predicari &
mediate.

nihil sit medium, vt: *Petrus est homo*. Mediatè tribul est, quando inter *predicatum* & *subiectum* mediat aliquid, vt: *Petrus est animal*: nam inter *Betrum* & animal, mediat honio. His positis

Prima pars
assertione.

Prima pars conclusionis videtur manifesta, quia genus immediatè non potest de illo prædicari, quod immediatè non illi subiicitur: individuū soli speciei subest immediatè, non autem generi: ergo genus immediatè non potest prædicari de individuū. Probatur minor: cum immediatè aliquid alteri subiicitur, quando illud est causa ut alterum ei subiicitur: sola species est causa cur individuum subiicitur generi; ratio enim cur Petrus sit animal, est quia Petrus est homo: ergo individuum immediatè non subest nisi speciei. Deinde non potest esse immediata progressio à summo ad imum, nisi per medium: gradus genericus est supremus; gradus individualis est infraeius: ergo non potest fieri progressua à gradu generico ad individualē, nisi per medium, qui est specificus.

Prima pars
affectionis.

Secunda pars probatur, quia genus immediate potest de illo prædicari, quod potest immediate ab illo abstrahi: sed genus immediate abstrahi potest ab individuo cognito incompletè ac confusè; cum enim video à longè duos homines currentes, & duos leones, scio illa esse animalia; nescio qualia sint animalia: tunc ab illis abstraho immediate genus animalis: ergo genus prædicari potest immediate de individuis incompletè ac confusè cognitis.

Secunda
pars.

Obicitur primò. Cùm dico: *Hoc genus est genus*,^{*} vel etiā: *Hoc animal est animal*, tunc subiectum quod est individuum, distinctè cognoscitur; & tamen genus immediate de illo predicatur: ergo genus praedicatur, immediate de individuo cognito distinctè.

Prima ob-
iectio.

dictetur immediate de individuo cognito distincte.
E Resp. genus quādō est prima species prædabilis,
posse immediate predicari de individuis, ut cū dico:
Genus est genus; sed illa prædicatio est secūdū predi-
cabilis, non primi, cūn genus habeat se ut species
respectu illius, & illius generis, quia continet tātū
dīversa nūmero: & ita hīc ibi predicetur genus, nō
predicatur tamē vi genus, sed vi species. In altera illa
propositiōne: *Hoc animal est animal*, vel hoc animal
cognoscitur complētē, sīcque animal prædicatur fo-
lūm mediate de hoc animali; si autem cognoscatur
incompletē secundū solam rationem anima-
lis, prædicatus immediatē.

C 3 Obiici

Secunda obiectio.

Obiicitur secundò. Hoc propositio: *Homo est animal*, æquivaleret huic: *Petrus est animal*, *Paulus est animal*, &c. Sed hæc: *Homo est animal*, est immediata: ergo hæc etiam: *Petrus*, *Paulus*, &c. est homo, est etiam immediata. Confirmatur. Hæc propositio: *Petrus est animal*, æquivaleret huic: *Hic determinatus homo est animal*, qua est immediata: ergo tamen vna est immediata, quam altera.

Resp. hanc propositionem: *Homo est animal*, æquivalere quidem realiter huic: *Petrus est animal*, *Paulus est animal*; sed formaliter non æquivalere, quia Homo non significat Petrum, & Paulum adæquatè, sed confuse tantum & inadæquatè; ideoque prima propositio immediata est, non secunda. Ad confirmationem dixi super, hanc propositionem: *Hic determinatus homo est animal*, esse mediatam tantum, si subiectum cognoscatur adæquatè; sicut cùm dico, *Petrus est animal*; si autem cognoscatur incompletè, immediata est, & non æquivaleret illi alteri: *Petrus est animal*.

Tertia obiectio.

Obiicitur tertio. Si genus prædicatur immediatè de indiuiduis, vel prædicatur de illis vt genus, vel vt species: neutrum dici potest; genus enim vt genus prædicatur solùm de specie differentibus; Petrus autem & Paulus non differunt specie: ergo non prædicatur de illis vt genus. Sed neque prædicatur vt species, cùm non prædicetur vt tota essentia.

Quarta obiectio.

Resp. genus prædicari vt genus, quando prædicatur de numero differentibus completere cognitis, vt cùm dico: *Petrus est animal*; quia prædicatur vt pars essentia: genus autem prædicari potest mediata de numero differentibus. Quando autem prædicatur de pluribus incompletè cognitis, tunc prædicatur vt species, vt cùm dico: *Hoc animal est animal*; quia tunc prædicatur immediata de pluribus differentibus numero, & vt tota essentia; quod est esse species.

Satisfit.

Obiicitur quartò. Illa quæ sunt priora, priùs necessariò cognoscuntur, quam ea quæ sunt posteriora: sed vniuersaliora sunt priora, gradus scilicet genericus prior est gradu specifico: ergo priùs cognoscitur gradus genericus, quam gradus specificus: ergo immediatius semper cognoscitur gradus specificus de indiuiduo, quam genericus. Confirmatur. Nam indiuiduum, etiam incompletè cognitum, subest solùm mediata generi: ergo mediata solùm prædicatur de illo genus.

Genus exigit plures species possibiles, non plures existentes.

Resp. verum esse, quod in cognitione completa priùs ea cognoscuntur, quæ sunt priora; in cognitione autem incompleta, non priùs cognoscuntur. Ad confirmationem concedo, indiuiduum subesse semper per se loquendo immediatius speciei, quam generi; siveque per se loquendo id quod immediatius subiicitur generi, est id de quo genus immediatius prædicatur; sed per accidens tamen prædicari potest de illo quod illi mediata solùm subiicitur; quia prædicatio confusa est, & inadæquata.

Dico sextò, genus non exigere quidem habere sub se plures species actu existentes, sed habere tamen necessariò plures species possibiles.

Prima pars de speciebus actu existentibus vix eger probatione, quia vt aliquid sit verum genus, requiritur tantum vt sit aptum inesse ac prædicari de pluribus differentibus specie; si autem plures habeat sub se species possibiles, etiam vna tantum, vel etiam nulla si actu existens, erit tamen aptum inesse ac prædicari de pluribus specie differentibus: ergo erit verum genus etiam non habeat sub se plures species actu existentes.

Secunda pars aliquos habet aduersarios, sed immitatè; nam genus vt genus debet prædicari posse

A de pluribus specie differentibus; hæc est enim definitio generis: sed si vna tantum species sit possibilis, v. g. si nullum possibile sit animal præter hominem, non poterit illud prædicari de pluribus specie differentibus, nam hoc est prædicari de pluribus speciebus: ergo si vna tantum species sit possibilis, genus non erit verum genus; sicut nec erit vera species, si vnum dumtaxat indiuiduum sit possibile.

Deinde genus vt sit verè genus, contrahi debet, & determinari per differentiam: sed si latius non paret quam differentia, non poterit contrahi; quod enim necessariò vniuersalius est, est & determinabile: ergo illud prædicatum non est genus, quod vnicam sub se haberet speciem possibilem.

Prima obiectio.

B Obiicitur primò. Tunc est verum genus, quando prædicatur incompletè de pluribus: sed si solus homo est possibilis inter animalia, semper tamen animal prædicaretur incompletè tanquam pars essentie hominis; diceret enim tantum principium sensationis, non autem principium discursus, & posset præscindi vnum ab altero: ergo animal verum est genus, quamvis sub se non haberet nisi vnam speciem. Variæ ad hoc argumentum expositæ sunt solutiones, quibus omisssis.

Resp. distinguendo maiorem: tunc est verum genus, quando prædicatur incompletè per modum partis determinabilis per ulteriores differentias minus communes, concedo; quando prædicatur incompletè, non per modum partis determinabilis per differentias minus communes, nego. Si autem est possibilis vna dumtaxat species animalis, animal non determinaretur, vt dixi, neque contrahetur per ratione, cùm æquè ambo latè patenter: vnde animal tam est differentia rationalis, quam rationale differentia hominis, & vtrumque constitueret hominem æquè ultimò. Secundo dici etiam potest, quod animal tunc non prædicaretur incompletè de homine, sed diceret essentia in suo conceptu ipsum rationale, neque vnum cogitari posset sine alio formaliter concepto, saltem implicitè; qui enim diceret animal, diceret rationale, & econtra. Sicut essentia Dei præscindit non potest ab eius singularitate, quia Deus est essentia in multiplicabilis. Eadem tunc est ratio de specie humana, si præter eam nulla species animalis est possibilis.

C Secunda obiectio.

D Obiicitur secundò, etiam si vna tantum forma est possibilis, materia tamen physica estet materia, & pars essentia; igitur materia etiam metaphysica estet verè genus, & pars essentia, quamvis vna tantum differentia est possibilis.

Resp. negando consequentiam; disparitas enim est, quia materia physica realiter distinguitur à forma, ideoque bene intelligitur sine forma, & est pars essentia; genus autem, & alij gradus metaphysici non distinguntur, atque ita vnum gradus non determinatur per alium, nisi quia est eo communior; neque distinguntur ratione, nisi quia sunt in diuersis subiectis.

SECTIO III.

De Specie.

Q Væ disputata sunt hæc tenus de genere, dici eadem omnia possunt de ipsa specie, manente que soluta eodem modo ex ibi dictis; vnde mihi duo video superesse: primò, quid, & quotuplex sit species: secundò, quid & quotuplex sit indiuiduum.

§. I.

§. I.

Quid & quotuplex sit species.

Definitio
speciei vt
prædicabili-
bus.

Dico primò, speciem, prout est prædicabilis, seu prout dicit respectum ad inferiora, rectè definiri, *Id quod aptum est inesse pluribus numero differentiis* ut tota essentia; vel etiam, *Id quod potest prædicari de pluribus numero differentiis, in quid.* Neutra definitio eget explicatione, vel probatione, cum eam abundè declareret definitio generis allata nuper; species enim (vt rectè obseruat Porphyrius, *in cap. de specie*) licet interdum sumatur pro ipsa pulchritudine, ac forma rei alicuius; magis tamen propriè significat essentialè, & ultimum rei conceptum: ea videlicet dicuntur species differre, qua differunt essentialiter; unde propria ratio species sita in eo est, quod sit tota essentia rei, composita ex genere vniuoco, & differentia, tanquam ex materia, & forma metaphysica, ita ut conceptus obiectuus speciei debeat necessariò includere duos conceptus obiectuus ratione distinctos. Vnde ratio, cur diuina natura non sit species, etiam si possit prædicari de pluribus personis, est, ut alias dixi, quia in illis personis non multiplicatur, neque prædicatur de illis in numero plurali. Ratio autem personæ, licet ita prædicetur de diuinis personis, ut in illis multiplicetur, non est tamen species respectu illarum, quia non est aliud, in quo diuina persona convenienter vniuocè, ut suppono probatum *in tractatu de Deo Trino.*

Definitio
speciei vt
subiicibili-
bus.

Dico secundo, speciem, ut est subiicibilis, id est secundum respectum quem dicit ad genus, rectè definiri, *Ea de qua genus in quid, & incomplet prædicatur;* subiicibilitas enim speciei non est aliud, quam respectus speciei ad genus, quod de illa prædicatur, adeò ut species ut subiicibilis sit correlativa generis; genus enim est id quod prædicatur de specie; ergo species est subiectum de quo prædicatur genus.

Prima ob-
iectio.
De circulo
vitiolo.

Obiicitur primò, vitiosum in huiusmodi definitionibus committi circulum; species enim definitur per genus, & genus per speciem, cum dicitur genus esse id quod prædicatur de specie, speciem autem esse id de quo prædicatur genus. Imò cum species definitur per genus, potest in definitione speciei ponit definitio generis, & tunc definitur species, de qua prædicatur in quid, id, de quo species prædicatur in quid; quod est explicare idem per idem.

Resp. nullum in huiusmodi definitionibus committi vitiosum circulum, nam relativa omnia (ut dicam agens de relatione, *in Metaphys.*) hoc habent, ut sine ylo vitio unum definitur per aliud, eo quod eorum essentia sit respicere aliud: v. g. definitur filius qui habet patrem, & pater qui habet filium. Ratio est, quia nomen relatum, v. g. *Pater*, considerari potest, vel secundum entitatem absolutam, vel secundum relationem. Cum definitur per se vniuicem relativa, non definitur per aliud sumptum relativa, sed per aliud sumptum absolutè; ideoque sub diuersa ratione formalis se vniuicem notificant, & definit; entitas enim relativa vnius definitur per entitatem alterius absolutam, eo quod terminus relationis relativa non sit, sed absolutus. Eodem igitur modo genus definitum per speciem, quia entitas relativa generis definitur per entitatem absolutam speciei; & entitas relativa speciei per entitatem absolutam generis; sicque idem non definitur per idem sub eadem ratione, sed sub diuersa. Vnde patet, fas non esse ponere in definitione speciei loco generis definiti-

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

A tionem generis, quæ relativa est; genus autem quod ponitur in definitione speciei est aliquid ab-solutum.

Obiicitur secundò. Species ut subiicibilis, vel Secunda ob-
iectio.
An species
ut subiicibi-
lis sit vni-
uersalis.
Obiicitur secundò. Species ut subiicibilis, vel non sit vniuersalis. Non primum, quia vniuersale dicitur tantum in ordine ad inferiora, in quibus potest inesse; species autem ut subiicibilis, non respicit inferiora, sed genus duaxat: ergo species ut subiicibilis non est vniuersalis. Sed neque negari potest, illam esse vniuersalem, quia species ut subiicibilis differt ab individuo; non potest autem differre, nisi sit vniuersalis, cum individuum sit etiam immediatè subiicibile generi. Deinde species ut vniuersalis differt à genere & differentia; non differt autem nisi quatenus subiicibilis, non enim concepi potest essentia completa nisi quatenus concipiatur habere genus & differentiam: ergo species ut subiicibilis est vniuersalis. Denique species ut subiicibilis prædicatur de hac, & hac species subiicibili: ergo est vniuersalis.

Resp. species ut est subiicibilis, non esse vniuersalem, quia ut sic non est prædicabilis de pluribus inferioribus, cum ut sic non respiciat nisi genus. Ad primam autem probationem, resp. species ut est subiicibilis differt ab individuo, quia individuum mediataè tantum subest generi completem conceptum; species autem completa concepta subest immediatè generi. Ad secundam probationem nego illam minorem: species prædicabilis non differt à genere & differentia, nisi quatenus subiicibilis; species enim, quamvis non possit ad quatenus concipi vniuersalis, nisi concipiatur ut subiicibilis potest tamen inadæquata concipi, atque ita non est vniuersalis quatenus subiicibilis. Ad tertiam probationem facio, species subiicibilem esse vniuersalem si abstrahatur ab hac & illa species subiicibili; sed non vniuersalem præcisè ut subiicibilem; sicut homo non est vniuersalis præcisè ut homo, sed prout abstractus à Petro & Paulo. Species ergo subiicibilis non est essentialiter vniuersalis, sed denominativa; natura enim abstracta non est vniuersalis quatenus respicit aliud superius, sed prout respicit inferiora.

Dico tertio. Rectè dividitur species, maxime ut subiicibilis, in subalternam, & infimam, seu specialissimam. Subalterna ea est, quæ simul species est, & genus: species quidem respectu generis superioris, cui subicitur: genus autem respectu inferiorum, de quibus prædicari potest; sic enim animal dicitur species subalterna, quia respectu superioris, scilicet viventis, est species respectu inferiorum, scilicet hominis, leonis, equi, est genus. Species infima illa dicitur, quia ita est species, ut nunquam sit ma-
genus, quia scilicet nulla sub se habet inferiora species differentia; ut homo est species infima, quia sola sub se habet individua numero differentia. Vnde vides definitionem speciei prius allatam non conuenire speciei subalterna, quæ prædicatur de pluribus species differentiis; sed speciei tantum infima, quæ prædicatur de solis differentiis numero.

E

§. II.

Quid & quotuplex sit individuum.

Dico primò, individuum primum intentionaliter sumptum, id est secundum ea quæ habet à parte definitio rei, definiti satis commodè à Porphyrio, *Id cuius proprietatum collectio in nullo alio reperiri potest omnino eadem.* Vbi nomine proprietatum significantur accidentia versus hoc comprehensa.

C 3 Forma

Forma, figura, locus, stirps, uenit, patria, tempus.
Quæ septem licet diuinitus reperi possint eadem
omnia in pluribus indiuiduis, certum tamen est, vul-
go illa non solere reperi; atque adeò definitio
hæc Porphyrii, tametsi rigorosa omnino non sit,
sufficere tamen aliquo modo nunc potest, donec
explicetur in Metaphysica plenius vetior altera
definitio: Indiuiduum est ens omnino indiuidum in
se, à parte rei existens; id est cui repugnat in alia
plura diuidi quæ sint adæquatè idem cum ipso:
v.g. Petrus tametsi diuidi possit in corpus & ani-
mam, non potest tamen in plures diuidi Petrus.

Quid sit
sumptum
secundo in-
tentionali-
ter.

Prima obie-
ctio.

Obiicitur enim primò. In hac definitione, In-
diuiduum est id, quod de uno tantum predicatur, de-
finitur indiuiduum in communi: sed indiuiduum
communi, predicatur de pluribus, de hoc nimirum,
& altero indiuiduo: ergo non est bona definitio.
Deinde illa definitio non omni conuenit indiuiduo,
non enim conuenit indiuiduo vago, quod reuerè tamen est indiuiduum, vt cùm dicitur: Pe-
trus est quidam homo: Paulus est quidam homo; de-
finitio tamen, si bona est, conuenire debet omni
indiuiduo.

Respn̄ in hac definitione, indiuiduum in com-
muni non definiti, prout est ratio aliqua communi-
nis omnibus indiuiduis, sed prout est ratio aliqua
singularis; sive definitur indiuiduum non in sup-
positione simplici, sed in suppositione personali,
id est accipiendo omnia & singula indiuidua, itavt
de uno quoque intelligatur, quod predicetur tan-
tum de uno. Itaque ad argumentum respondeo,
distinguendo primam maiorem: definitur indiuiduum
in communi, sumptum in suppositione simplici,
nego; sumptum in suppositione personali,
concedo. Sed indiuiduum in communi predicari
potest de pluribus, sumptum in suppositione sim-
plici concedo; sumptum in suppositione personali,
nego. Posset idem argumentum fieri de spe-
cie; nam species in communi predicatur de specie
hac & illa: ergo predicatur de pluribus speciebus,
vt genus. Est autem eadem responsio. Deinde con-
uenit definitio hæc indiuiduo etiam vago, quia
illud copulatiuè non predicatur de pluribus, sed
disunctiuè.

Secunda obie-
ctio.

Obiicitur secundò, indiuiduum predicari posse
identicè tantum, & indirectè; quod probo. Ut alia
predicatio sit directa & formalis, predicatum
debet esse forma subiecti: sed indiuiduum non est
forma sui subiecti; nihil enim est forma sui ipsius:
ergo indiuiduum de nullo predicatur directè. Con-
firmatur, nā hic homo, & Petrus, sunt idem formaliter:
ergo dicere, *Hic homo est Petrus*, idem est ac dicere, *Petrus est Petrus*; quæ identia est propositio.

Respn̄ posse indiuiduum predicari formaliter &
directè, quia licet Petrus, & hoc indiuiduum, seu
hic homo, sint idem realiter, diuersi tamen modo
explicantur per unam vocem, quā per aliam,
quod sufficit ad predicationem formalem, & non
identicam. Ad argumentum igitur negatur minor;
nam quanvis nihil esse possit forma sui ipsius eo-
dem modo explicatum, potest tamen explicatum
diuerso modo. Similiter ad confirmationem distin-
guitur antecedens: hic homo & Petrus idem sig-
nificant, eodem modo explicatum, nego; diuerso
modo explicatum, concedo.

Tertia obie-
ctio.

Obiicitur tertio. Si definitur indiuiduum, potest

A abstrahi ab indiuiduis ratio aliqua communis om-
nibus indiuiduis; hoc autem probo absurdum ef-
se. Primò, quia indiuiduo est ultima differentia, sed ab ultimis differentiis non potest abstrahi ra-
tio aliqua communis; si enim ab ultima differentia
communis aliqua ratio abstrahitur, datur ali-
quid ulterius quā ultima differentia, nempe il-
lud à quo facta erit abstractio: ergo non potest
abstrahi ratio aliqua communis ab omnibus indi-
viduis. Secundò. Si indiuiduum est aliquid com-
mune huic & illi indiuiduationi, debet indiuidua-
tio adhuc contrahiri per aliam indiuiduationem, &
tunc cum hæc indiuiduo participet rationem
communem indiuiduationis, debet contrahiri per
aliam, & sic in infinitum; omnis enim ratio fieri
debet singularis per hæc etatem. Patet autem hoc
absurdum esse. Imò ultima differentia, à quibus
abstracta est ratio communis indiuiduationis, ad-
huc conueniunt in eo, quod sunt ultima differen-
tiae: ergo potest ab illis abstracta ratio communis,
& sic in infinitum. Tertiò. Ratio formalis discon-
ueniendi non potest esse ratio formalis conueniendi: sed indiuiduo est ratio formalis discon-
ueniendi: ergo non potest esse ratio formalis conueniendi. Quartò. Si ratio indiuidui abstrahitur à
Petro & Paulo, sequitur hanc propositionem:
Petrus est homo, esse mediatam; quod tamen ab-
surdum est. Probo sequelam. Tunc aliqua propo-
sitione est mediatam, quando inter predicationem, &
subiectum medius est gradus aliquis perfectionis:
sed inter *Petrum*, & *hominem* medius est communi-
nis gradus indiuidui: ergo illa propositione: *Petrus
est homo*, est mediatam.

Datur ratio
indiuidui,
communis
& abstra-
cta.

Respn̄ posse dari rationem unam indiuidui com-
munem omnibus indiuiduis, & ab illis abstractam.
Ratio est, quia omnia indiuidua conueniunt om-
nino in eo quod sunt indiuidua, sicut omnes ho-
mines in eo conueniunt, quod sunt homines; om-
nia enim indiuidua in eo conueniunt, quod sunt
entia indiuidua in se, v.g. tam hic equus est indiui-
dus in se, quā hic homo. Hæc autem est propria
ratio indiuidui: ergo propria ratio indiuidui est
communis.

Ad primam probationem distinguitur prima
maior: ab ultimis differentiis complete cogniti,
prima pro-
batio.

Solutur
solitudo
aliqua ratio
communis, concedo; ab ultimis differen-
tientiis cogniti incomplete, nego. Vnde ad pro-
bationem distinguitur etiam sequela maioris: si ab
ultima differentia ratio communis abstrahatur, da-
bitur aliquid ulterius ultimam differentiam comple-
tè cogniti, nego; cognitam incomplete, con-
cedo. Eadem enim differentia complete cognita
est ulterior, quā differentia cognita incompleta.
Præterea distingui etiam alter potest illa maior;
ab ultimis differentiis non potest perfectè abstrahi
ratio communis, à differentiis ultimis, ita ut ratio
communis concipiatur sine differentiis, & differen-
tia sine ratione communis, concedo; sic enim
differentia esset ultima, & non ultima: ab ultimis
differentiis non potest imperfectè abstrahi ratio
communis, ita ut ratio quidem communis conci-
piatur sine differentiis; differentia vero non con-
cipiantur sine ratione communis, nego; tunc enim
non datur aliquid ulterius ultimam differentiam,
quia illud à quo sit abstractio, semper includit il-
lud quod est abstractum. Ratio autem indi-
vidui ita est communis, ut abstrahatur solum im-
perfectè ab hac & hac indiuiduatione, alioquin
non esset ultima differentia, & daretur infinitus
progressus, ut patet modò.

Ad

Disp. II. Quæst. II. de Vniuers. & Prædicab. 31

Solutio
secundæ
probatio-
nis.

Ad secundam enim probationem resp. si ratio indiuidui est communis, debet contrahi per hæc-
ceitatem à se distinctam, nego; per hæc-
ceitatem expressius consideratam, concedo: id est ratio com-
munis indiuidui contrahitur per se ipsam consideratam expressius, non autem per aliquid in cuius
conceptu non includatur; sic enim non datur in-
finitus progressus. Verum igitur est, quod omnis ra-
tio communis non debet fieri hæc per hæc-
ceitatem à se distinctam, sed satis est quod fiat hæc per
hæc-
ceitatem expressius consideratam, in qua scilicet
includatur. Deinde sepe dictum est, quod sistentum
est semper in primo à quo coepit progressus, quo-
ties proceditur ad aliquid ciuidem rationis; idé-
que abstræcta semel communi ratione conueniendi
à differentiis, iam non potest iterum abstrahi ratio
alia conueniendi; quia ratio conueniendi, quæ man-
ner, est illa eadem, quæ abstræcta fuerat; licet enim
conuenientia præscindi possit à singularitatibus,
non tamen possunt singularitates præscindi à ratio-
ne conueniendi; unde si semel abstrahatur ab ul-
timis hæc-
ceitatibus ratio communis, non potest
iterum abstrahi alia ratio conueniendi, quæ diversa
sit à prima; sed eadem potest semel, & iterum ab-
strahi.

Solutio ter-
tia.

Ad tertiam probationem distinguitur minor:
indiuidatio in communi significata, & incompletè
significata, est ratio formalis disconueniendi, nego;
indiuidatio explicata completere, concedo; nam
illayt sic, est ratio disconueniendi.

Solutio
quartæ.

Ad quartam probationem negatur illa maior, se-
qui quod hæc propositio est mediata: Petrus est ho-
mo, si ratio indiuidui præscinditur à Petro & Paulo.
Ad probationem distinguitur maior: tunc prædi-
catio est mediata, quando inter prædicatum & sub-
iectum medius est aliquis gradus perfectè præcisus,
concedo; imperfectè præcisus, nego. Ratio autem
communis indiuidui non mediata inter Petrum &
hominem, quia illa non perfectè præscinditur à
Petro, sed in eo includitur.

Indiuiduum
vagum.

Dico secundò, indiuiduum rectè diuidi in va-
gum & determinatum: vagum, vt dixi nuper, est
verè vnum indiuiduum, sed indeterminatum quoad
significationem, quia quad modum significandi
non magis denotatur vnum, quam aliud, explicatur
que vel per terminum *aliquis*, vel per particulam
disiunctiuanem inter terminos determinatos, vt Pe-
trus, vel Ioannes. Ut autem magis innoteat ratio
indiuidui vagi, quatuor sunt de illo scitu digna.

Exsistit à
parte rei
extrinsecè.

Primum est, quod à parte rei nullum existit indi-
viduum vagum, quia quidquid existit, est deter-
minatum; id est indiuiduum vagum esse non potest,
quod à parte rei existat indeterminatè; sed est va-
gum ratione connotati alicuius extrinseci, propter
quod dici aliquo modo potest à parte rei existens
connotati, ac extrinsecè: v. g. cùm dico: *Ad*
equitandum aliquis equus est necessarius, equus non
est in se intrinsecè indeterminatus, sed extrinsecè
tantum, quatenus connotat equitationem, ad quam
magis non est necessarius equus vnuus, quam alter.
Ex quo reiciuntur quidam Recentiores, qui volunt,
indiuiduum dici vagum per ordinem duntaxat ad
intell. Cùm qui vagè in illud feratur; hoc enim
videtur falsum, nam etiam nullus intellectus cog-
itet, verum est quod ad equitandum aliquis equus
est necessarius; quod ad videndum necessarius est
aliquis oculus. Verius ergo dicitur, quod per solam
connotacionem extrinsecam indiuiduum consti-
tuitur vagum, cùm intrinsecè nullum à parte rei esse
possit indiuiduum, quod non sit determinatum. Ne-
que dicas, nullum à parte rei existere indiuiduum,

A quod sit vagum: ergo dicere quod à parte rei exi-
stit Petrus vel Paulus, falsa est propositio, quia non
conformatur ei quod existit. Resp. distinguerdo
antecedens: à parte rei non existit indiuiduum
quod sit vagum intrinsecè, concedo; quod sit va-
gum connotatiuè ac extrinsecè, nego, per ordinem
v. g. ad intellectum, qui vagè versatur circa duo indi-
vidua à parte rei determinata.

Secundum est, quod respectu diuini etiam intel-
lectus non repugnat disiunctio, quia illa non ver-
satur semper confusè circa obiectum; cognoscit ad diuinium
autem sine dubio Deus v. g. quod ad vitandum
peccatum in die festo, necessaria est auditio alicuius
Sacri. Et sanè si Deus potuit præcipere sub disiun-
tione sibi offerri par tururum, aut duos pullos co-
lumbarum, certè cognoscit, quod ad vitandum pec-
catum necessaria erat alterius eorum oblatio.

Tertium est, quod quoties ad aliquid requiritur
indiuiduum vagum, id ad quod à parte rei requiri-
tur, exerceri non potest sine indiuiduo determinato:
v. g. necessarius est ad equitandum aliquis equus,
sed quoties equitabo, necessarius erit equus deter-
minatus.

Quatuor
modo
requiratur
ad aliquid
indiuiduum
vagum.

Quartum est, quod quoties vagum aliquod indi-
viduum dicitur requiri ad aliquam rem, com-
muniter res illa vagè significatur, v. g. necessarius est ali-
quis equus ad aliquam equitationem; sed ad hanc
tamen determinatam equitationem necessarius est
equus determinatus.

SECTIO IV.

De Differentia.

D Vo facit Porphyrius in cap. de differentia i
primo enim assert quinque illius diuisiones,
deinde quinque illius definitiones. Ego de dif-
ferentia proprie sumpta tria quo. Primo, quomodo
definiatur & diuidatur: secundo, quomodo diuidat
genus: tertio, quomodo constitutat speciem.

S. I.

Munera propria differentia, definitio eius,
& diuisio.

C Ertum est primo, quatuor esse munera propria
differentia: Diuidere genus; constituere Specie-
m: distinguer illam ab omnibus aliis: predicari Quatuor
de inferioribus. Diuidere genus non est separare part-
tem aliquam generis ab altera; nam tota definitio animalis reperitur tum in homine, tum in brutis;
sed est determinare illud, quod est indeterminatum, &
contrahere illud ad certam speciem: v. g. rationale
determinat animal. Cùm enim illud latissime pa-
teat ad plures species, per rationale restringitur ad
hominem eo modo, quo forma materiam de se in-
differentem ad species omnes corporum determinat
ad talem rationem corporis. Constituere speciem,
est esse proprium illius conceptum, per quem species talis
est denominatur: per rationale v. g. constituitur
species hominis; per illud enim verè denominatur
homo, & hic est conceptus eius proprius & essen-
tialis; alia enim omnia, vel communia sunt pluri-
bus speciebus, vt esse corpus, esse vitens, esse animal;
vel sine illis concipi potest homo, vt risibile, album;
statim autem ac concipis rationale additum ani-
mali, hominem concipis. Verum ita quidem dif-
ferentia constitutit speciem, & est illa essentialis, vt
nullo tam modo essentialis sit generi, sed omni-
no accidentalis, & tota extra illius conceptum, v. g.

statim dicetur. Hinc necessariò concluditur, quod differentia distinguat speciem, quia quod est alius rei distinctiū, est etiam constitutiū. Deinceps cùm differentia constitut̄, & distinguat speciem, debet in omnibus eius inferioribus reperiri, atque adeò etiam praedicari de pluribus.

Definitio differentiæ.

Certum est secundò, differentiam, prout est diuisua generis, definiit, *Est ea, quæ genus dividitur in suas species*; prout est constitutiua speciei, *Est ea, per quam abundat species à genere*, id est ea, quām habet species essentialiter præter genus; prout est distinctiū, *Est ea per quam differunt à se singula*. Denique differentia prout vniuersalis, & prædicabilis, definit id quod potest inesse pluribus specie, aut numero differentiis, tanquam pars determinatiua; sive id quod prædicari potest de pluribus specie aut numero differentiis in quale quid; quæ omnia clara sunt ex prædictis. Dicitur enim generica differentia, si prædicetur de pluribus differentiis specie; differentia specifica, si prædicetur de pluribus differentiis solo numero. Porphyrius tamen eam dicit solum prædicari de pluribus differentiis specie, id est, de pluribus qua sunt eiusdem inter se speciei, sed ab aliis diversæ speciei per differentiam specie differunt. Dicitur deinde prædicari in quale quid, id est, adiectiū simul, & essentialiter, quia illud prædicatum essentialē, quod secundo loco ponitur inter prædicata essentialia, & concipiatur afficeri primum prædicatum, ei adiacere dicitur, vocaturque qualitas rei; hoc autem facit differentia, quæ dicitur in quale prædicari, quia determinat genus; & in quid, quia est essentialis. Quæ obici possunt contra definitiū differentiæ, soluta sunt nuper ex dictis de individuo.

Differentia duplex diffi-
cilio.

Certum est tertio, differentiam aliam vocari essentialē, alia accidentalem. Essentialis ea est, quæ constituit rem in suo esse specifico, & facit eam differere ab aliis essentialiter. Accidentalis ea, quæ rem supponit iam constitutam in suo esse, facitque illam differere solum accidentiū ab aliis. Rationale v. g. est essentialis differentia hominis; albedo est differentia solum accidentalis. Deinde differentia dividitur in subalternam, & infinitam. Subalterna illa est, quæ constituit speciem subalternam; quæ nimirum genus est, & species: vel etiam illa est, quæ ita determinat differentiam anteriorem, ut determinet etiam differentiam sequentem; ut sensituum determinat viuens, & determinatur per rationale. Differentia infinita, sive ultima, illa est, quæ constituit speciem infinitam, quæ videlicet nunquam est genus; vel etiam quæ non est perfectibilis, nisi per differentiam individualē; ut rationale ultima est hominis differentia.

§. II.

Quomodo differentia dividat genus.

Sensus qua-
stionis.

Differentia, ut sc̄p̄ dixi, non sic aduenit generi, neque sic illud afficit, ut ab eo separari possit realiter; sed grauiter controuertitur, vtrum separari sic possit ab eo per cogitationem, ut cognosci possit genus, quin cognoscatur vlo modo formaliter differentia; & ipsa etiam differentia inferior cognosci tota possit secundum rationem propriam differentiæ, quin formaliter cognoscatur genus, vel differentia vla superior; v. g. animal non cognito rationali, & rationale non cognito formaliter animali. Dixi, *formaliter*, quia certum est, quod cognito formaliter uno identificato al-

A teri, necessariò illud aliud cognoscitur identicē, saltem, & materialiter; quæ difficultas pender ex iis, quæ disputata inuenies initio *disput. 2. Metaphys.* vbi probò præciones obiectivas, & distinctionem rationis contra veteres & nouos Nominales. Breuiter autem h̄c.

Dico prīmō. Genus quodlibet propriè dictum Genus dif-
fic cogitari potest sine differentiis, vt eas in suo ferentias
conceptu nullo modo includat formaliter. non includit
formaliter.

Ratio est, quia si cogitari non posset genus, quin cognoscerentur formaliter differentiæ, per quas dividitur, sequeretur quod equus esset rationalis, quia est animal, quod secundum suam rationem propriam dicit rationale ac irrationale. Imò sequeretur, quod aliquid in suo conceptu res inter se contrarias includeret; animal v. g. includeret rationale, & irrationale; quod patet esse impossibile.

Dico secundò. Nulla differentia propriè dicta Nec dif-
includit in conceptu suo formalis genus, aut di- ferentiam vllam superiorē, sed cognosci forma- cludit ge-
litter potest, quin cognoscatur vlo modo forma- latus genus, aut differentia vla superior. Ita doc- nus.

C cent cum S.Thoma 1. part. quæst. 3. art. 8. ad 3. Fon- seca, Suarez, & alij, contra plures Recentiores, qui volunt, omnes differentias formaliter includere in conceptu suo genus. Et sanè

Ratio que demonstret perfectam hanc præ- Protatio-
ficiem differentiæ à genere, difficilis est, & statim parum effi- cax.
ficitur ex eo quod solet dici de differentiis entis, quia in suo conceptu formaliter implicitè includunt ens. Prīmō enim probatur, quia si rationale v. g. includeret animal, quando definitur homo, *Animal rationale*; bis poneretur animal in definitione hominis: prīmō per seipsum explicitè, secundò implicitè, prout includitur in ipso animal: sed eodem modo posset obici, quod ens bis ponitur in definitione substantiæ, quæ dicitur ens per se substantens. Secundò, differentia non differt a specie, quia totonc includeret formaliter, quod includit species. Sed similiter differentia substantia non differt a substantia, sed aquæ includeret ens, & substantiam ac substantiam. Dici ergo posset, quod species includit explicitè genus & differentiam, differentia verò non includit genus, nisi solum implicitè ac confusè.

Dificilè itaque probatur, quod differentia inferior pro- vior formaliter implicitè non includit genus & dif- batio. ferentias superiores. Hæc vna ratio videtur proba- bilior. Non dicitur alibi quod cognito rationali cognoscatur formaliter implicitè animal, & differentia omnes superiores, si explicato conceptu formalis rationalis, nulla fit mentio animalis, aut corporis, aut etiam viventis; nam includere formaliter confusè aliud, est non posse explicari conceptum aliquem, quin fiat mentio alterius, ut substantia formaliter implicitè includit ens, quia non possum explicare id quod significat substantia, quin ponam ens. Sed explicari omnino potest formalis conceptus rationalis, quin mentio fiat animalis, dico enim esse discursuum, seu quod ab aliquo noto progreditur ad cognoscendum aliquid ignotum, vbi nulla fit mentio ipsius animalis, v. patet. Ergo differentia non includit in suo conceptu formaliter confusè formaliter ipsum genus. Et confirmari potest ex eo, quod habet Philosophus secundo poste- rior. cap. 14. posse definiri aliquid per supremum genus, adiectiis inferioribus differentiis: v. g. homo est substantia corporeā, viuens, sensitiva, rationalis. Si autem rationale includat formaliter animal, viuens, & corpus, satis erit dicere, *Homo est substantia rationalis*;

Disp. II. Quæst. II de Vniuers. & Prædicab. 33.

rationalis; quod tamen non probat Philosophus: ergo ex Philosopho differentia non includunt genus formaliter.

Dificultas in oppositum. Obiicitur tamen, & difficillimè. Multa sunt genera, que includuntur necessariò in concepitu formaliter differentiarum, eo modo, quo ens imbibitur in concepitu differentiarum substantiæ & accidentis. Quod probatur.

Prima probatio. Primo, quia sensituum in communi non contrahitur nisi per tale sensituum, id est per aliquid sensituum formaliter: sensituum in communi est genus, & differentia superior: ergo genus & differentia superior includuntur formaliter in differentiis inferioribus. Probatur maior, quia rugitus v.g. qui est differentia leonis, formaliter est aliqua sensitio, & actus vitalis; quero enim quid aliud esse possit, vel explicari: ergo rugibile includit formaliter sensituum.

Seconda. Secundo, intellectuum, quod est genus ad Angelum, & hominem, vel etiam ad Angelos specie differentes, contrahitur per differentias, quæ sunt intellectuum formaliter; nam ad hominem contrahitur per rationale, quod est formaliter intellectuum; & ad Angelum, per intellectuum sine discursu: in ad Gabrielem, & Michaëlem, quos suppono specie differre, contrahi non potest nisi per tale intellectuum formaliter; nihil enim aliud est excogitabile.

Terteria. Viuens contrahitur ad intellectuum, sensituum, & vegetatum, per aliquid in cuius conceptu formaliter includitur vita; nam intelligere formaliter est vivere, cum sit formaliter agere immanenter. Et similiter sentire, ac vegetare sunt formaliter actiones vitales, & immanentes: ergo, &c.

Quarta. Quartò. In quantitate permanente res videtur perspicua; nam quantitas est genus ad lineam, superficiem, & corpus; & tamen includitur in eorum differentiis, vt patet; longitudo enim, latitudo, & profunditas sunt formaliter extensiones, & magnitudines, neque sunt aliter conceptibiles.

Quinta. Quintò ratio à priori videtur esse, quia genus non potest contrahi per differentias extraneas & disparatas, sed contrahitur per differentias proprias & proportionatas, vt haber Philosophus 7. Metaph. cap. 12. vbi etiam docet, quod bipes diuiditur in illud quod habet pedes fissos, & quod non habet pedes fissos; vbi patet quod totum diuisum includitur in membris diuidentibus. Imò addit Philosophus, quod si diuidatur animal in habens pedes, & non habens pedes, illud quod habet pedes non debet postea diuidi per plumiferum, & implume; sed per habens fissos, & non fissos; fissio autem pedum, peditas quedam est, inquit Philosophus eo loco: ergo patet ex Philosopho, quod genus contrahitur per differentias proprias, & proportionatas: sed differentia formaliter proportionata ac propriæ sunt illæ, in quibus includitur ipsum genus: ergo genus includitur in differentiis.

**Solutio pri-
ma proba-
tionis de
sensitu.** Resp. concedendo, quod genus includitur in differentias realiter & adæquatè consideratis; negando autem, quod in illis includatur consideratis formaliter, & præcisè. Vnde

Ad primam probationem resp. sensituum in communi contrahitur per aliquid, quod realiter & adæquatè consideratum est tale sensituum; formaliter autem & præcisè sumpturnon est tale sensituum. Rugitus, v.g. qui est differentia leonis, adæquatè ac realiter sumpturnon est sensitio, & actus vitalis; formaliter & præcisè sumpturnon est, sed motus duntaxat aliquis ore, gutturèque formatus

A cum tali conformatio organorum, qui concipi rectè potest sine sensatione, quamvis per eam communiter explicetur. Itaque fateor, quod operatio leonis realiter sumpta, & adæquatè, sensitio est formaliter; inadæquatè vero sumpta non est sensitio.

Instabis primò. Ab eo principio formaliter, à duplex in quo habet actio leonina, quod sit leonina, habet stantia, quod sit sensitio; habet enim quod sit actio animalis: sed à rugibili formaliter habet rugitus quod sit actio leonina: ergo à rugibili formaliter habet rugitus, quod sit sensitio.

Resp. distingendo maiorem: ab eo principio formaliter, à quo habet actio leonina, quod sit leonina, generice formaliter habet quod sit sensitio, concedo; genus enim leonis est animal, & viens; ab eo principio, à quo habet, quod specificè leonina sit, habet quod sit sensitio, nego.

Instabis secundò. Si per impossibile formalitas rugibilitatis esset à parte rei distincta, semper esset virtus effectiva sensationis: ergo esset sensitua formaliter: ergo nunc est sensitua formaliter.

Resp. negando antecedens, quia si eodem modo existeret realiter illa formalitas, quo nunc exsistit per intellectum, excluderet realiter sensitum, si- cut per intellectum nunc illam excludit.

Ad secundam probationem eadem responsio est; nam intellectuum, quod est commune homini & Angelo, non est genus vniuersum, sed anologum tantum, cum includatur in differentiis. Intel-

lectuum autem, quod est commune Angelis specie differentiis, est verum genus, & contrahitur per aliquid materialiter & identice intellectuum; non autem intellectuum formaliter & præcisè sumptum. Similiter ad tertiam de viuente distinguitur intellectuum & vegetatum per differentias, que materialiter & realiter includunt viuens, concedo; que formaliter & præcisè sumptus includunt viuens, nego. Intelligere ad eum sumpturnon est agere immanenter; non autem sumpturnon inadæquatè: nam, vt sic, est producere verbum mentis præscin- dendo ab immanentia, & à ratione vitæ.

Ad quartam de quantitate, resp. duplice in Solutio
D qui posse extensionem in quantitate; alteram pro-
priam quantitatem, quæ includit penetrabilitatem; alteram quæ potest esse communis quantitati & materia, præscindit ab penetrabilitate, & esse potest communis quantitati & materia, ac qualitatibus. Prima est propria ratio quantitatis categoricæ, vt dicam in Physica: secunda genus est analogicum ad quantitatem, materiam, qualitates. Itaque ad argumentum, concedo longitudinem, latitudinem, profunditatem concipi non posse sine magnitudine ista & extensione, quæ genus est analogicum, vt dixi, & abstractit ab penetrabilitate; sed volo tantum illas concipi posse inadæquatè sine magnitudine penetrabilis, & propria quantitatis; longitudo enim non est essentialiter extensio impenetrabilis, sed essentialiter est extensio abstractens ab penetrabilitate.

Ad quintam concedo, genus contrahi necessariò Solutio
per differentias proportionatas, & proprias; sed quinta
nego illas non esse proportionatas, si non inclu-
dant genus sumptus formaliter; sufficit enim quod materialiter, & identice sumptus illud includant:
v.g. fissio pedum materialiter & identice quedam est peditas, non autem sumpta formaliter; nam fissio concipi non potest adæquatè sine pedibus, sed inadæquatè ac formaliter sine illis cogitari potest.

§. III.

Quomodo differentia constituant speciem.

Eo ipso, quod differentia dividit genus, constituit etiam necessariò ipsam speciem, cum constitueret speciem non sit aliud, quam *esse partem determinem ius generis*; unde mihi de hoc posteriore munere differentia tria breuiter explicanda restant.

Nulla est
species sine
propria dif-
ferentia.

Dico primò, nullam omnino esse posse speciem sub aliquo genere, in qua distingui non possint genus & differentia, ex quibus tanquam ex partibus metaphysicis componitur, idest non realiter, sed ratione solum distinctis. Ita contra Durandum unanimiter sentiunt Doctores.

Ratio evidens est, quia species omnis, quæ generi subest, conuenit in aliquo cum aliis speciebus, alioquin genus non habet; & in aliquo differt. Illud in quo conuenit, est genus; illud in quo differt, est differentia: ergo in qualibet specie designari possunt genus & differentia, qua saltem ratione distingui possunt, ut patet ex dictis in puncto precedenti.

Dices. Genus & differentia desinunt talia esse, quando componunt speciem, quia desinunt esse universalia: ergo non est verum, quod genus & differentia componant speciem.

Resp. distinguendo consequentiam: ergo genus & differentia formaliter sumpta non componunt speciem, concedo; sumpta materialiter, idest secundum naturam à parte rei existentem, nego.

Dico secundò. Quælibet differentia ita est propria & adiquata speciei, quam constituit, vt non possit ulli alteri conuenire speciei, vel generi. Ita cum S. Thome, & Scoto communis habet sententia Doctorum, quibus aduersatur immerito Averroë q. 13. sct. 3. vbi docet, multas esse differentias ampliores speciebus, quas constituant; ita ut sola combinatio differentiae talis, cum tali genere, propria sit talis speciei: v. g. viuens, ita differentia est corporis, ut communis sit etiam Angelo.

Non potest
communis
esse pluri-
bus specie-
bus.

Ratio tamen est, quia illud non potest esse commune pluribus, per quod una species essentia-
liter differt ab altera specie: per differentiam ultimam species una essentia-
liter differt ab altera, cum idem sit necessariò principium distinctionum, quod & constitutum: ergo implicat, ut ultima differentia communis sit pluribus speciebus. Neque satis est dicere, species illas differre per combinationem speciei talis, cum tali genere; si enim hoc verum sit, sola ergo combinatio differentia est constitutio, non autem illa, quæ dicta prius est differentia; inquit illa non erit differentia determinativa generis, cum aequè late pateat ac genus.

Triplex ob-
iectio.

Dices. Quando corpus dividitur in viuens, & non viuens, differentia viuentis amplior est quam corpus, & repertus extra genus corporis, nempe in Angelis. Similiter habitus intellectualis con-
stituitur per rationem intellectualis; & tamen intellectualis conuenit etiam aliis intellectualibus. Deinde rationale, quod significat intellectum, differentia est hominis, communis etiam Angelo: ergo patet, quod potest eadem differentia conuenire speciebus distinctis.

Resp. viuens, quod est differentia corporis, signi-
ficare id quod animam habet vegetativum;
quod, ut patet, soli conuenit corpori: quando autem viuens significat illud, quod agere potest immaterialiter, & conuenit substantiis, etiam in-

A corporeis, differentia est immediatè diuisua sub-
stantia; non est differentia diuisua corporis. In-
tellectualitas, quæ propria est habitum intel-
lectualium, est intellectualitas in actu primo, &
non vitalis: unde illa non conuenit actu vitali,
quem constituit intellectualitas vitalis, & in actu secundo. Denique sa pè dictum est, quod *rationale*
proprium hominis, & illius constitutum, non
significat simpliciter intellectum, & discor-
suum, quod Angelo etiam conuenit; sed signi-
ficat discursivum per conuersationem ad phantas-
mata, sive per species ministerio sensum acqui-
situs; quod nulli conuenit nisi homini.

Dico tertio. Differentia infima cuiuslibet speciei
necessariò unica est, idest, nulla species infima
potest esse sub dupli genere infimo, nec habere
duas differentias non subordinatas. Repugnat
huc communi doctrinæ Averroë, & Attiaga, sed
in merito.

Ratio est, quia si species eadem plures habere
posset differentias intrinsecas, & duo genera infi-
ma, esset compositum unum, & non unum:
unum, quia supponitur; non unum, quia si uni-
cum habeat genus, & unicam differentiam, erit
unum compositum: ergo si duo habeat genera, &
duas differentias, erunt duo composita, & due
species: sicut vbiunque duæ sunt materiae, duæ
que formæ non subordinatae, duo sunt corpora.
Neque dicas, hoc esse verum si fuerint differentiae
totales, non esse verum si fuerint solum partiales;
istas autem non esse totales. Sed contra: nam illa
est differentia totalis, quæ totum suum effectum
formalem confert independenter ab altera: ista
vrae differentia cum non sit subordinata, suum
effectum formalem independenter ab altera con-
fert: ergo viraue totalis est.

Dices. Quoties aliquis audit Sacrum propter
obedientiam, & propter Dei amorem, actus ille
duas habet differentias, & duo genera, cum con-
tineatur sub virtutibus charitatis & obedientiae.
Deinde actus ille, qui speculatius est & prædi-
cans, est etiam sub dupli genere. Denique differ-
entia prædicabilis est in quid, & in quale; quæ
sunt genera duo prædicabilitatis.

Resp. ad primum exemplum, actum illum, quo
quis propter motiva plurium virtutum vult audire
Sacrum, esse reuera in dupli specie; unde sit, ut
species una non habeat plura genera, nec differ-
entias plures. Neque dicas tam esse impossibile, ut
vnum actus sit in dupli specie (sic enim duplum
haberet essentiam) quæ est impossibile ut una
species duo habeat genera, & duas differentias.
Concedo enim esse impossibile ut vnum sit intrin-
secè sub dupli specie; sed esse potest extrinsecè
sub dupli specie. In hoc igitur exemplo duo di-
stinguendi sunt actus. Primus est auditio Sacri
propter charitatem & obedientiam; alter velle audi-
re Sacrum propter duplex illud motivum. Audi-
tio Sacri vnum est actus, qui extrinsecè actus est
charitatis & obedientiae, propter actum internum
voluntatis, a quo imperatur auditio Sacri. Velle
autem audire Sacrum propter duo motiva, sunt
necessariò duo actus; alter charitatis, alter obe-
dientiae: unde corruit argumentum.

Ad secundum exemplum, nego eundem actum
esse posse simul speculatum, & prædicatum intrin-
secè. Ad tertium respondeo differentiam simpliciter
pertinere ad genus prædicabilium in quale, non per-
tinere ad genus prædicabilium substantiæ; non-
quam enim substantiæ prædicatur, sed quia prædi-
catur essentia-iter, idest dicitur prædicari in quid.

SECTIO V.

SECTIO V.

De Proprio, & Accidente.

Hæc sunt ultima duo prædicabilia, quorum solas definitiones interest scire.

Duplex proprium definitio, *Quod de pluribus prædicatur in quale necessarij, seu quod emanat ab essentia subiecti, de qua prædicatur ad conuentientiam.*

Quadruplex proprium accepit. *Prædictum dixi, proprium quarto modo; quia docet hinc Porphyrius, posse quatuor modis sumi proprium. Prædictum, pro eo quod speciei alicui soli conuenit, sed non omnibus eius individuis; id est soli, non tamen omni, nec semper; ut esse Grammaticum, esse Medicum. Secundum, pro eo quod omni conuenit, sed non soli, ut esse bipedem. Tertiù, quod omni, & soli conuenit, sed non semper, ut *canescere in senectute*, inquit Porphyrius. Quartù, quod omni, & soli, & semper conuenit, ut esse discursuum, esse admiratum. Hoc autem est proprium, quod hinc definitur.*

Plura de quibus proprium prædicatur. *Secundò dixi, quod prædicatur de pluribus; vbi nomine plurium intelligenda non sunt inferiora, v.g. inferiora visibilia sunt hoc, & hoc visibile; sed intelligi debent subiecta à quibus abstracti potest, v.g. *Petrus est visibilis, Paulus est visibilis.* Certum verò est, quod proprium propter abstractum ab inferioribus, species est; non autem quartum prædicabile: quia visibile est species respectu huius ac illius visibilis, aquæ ac homo est species respectu illius, & illius hominis. Sed in ordine ad subiecta speciale habet modum prædicandi, qui non conuenit nisi quarto prædicabili.*

Hæc ab essentia. *Tertiò dixi, proprium prædicari necessarij; quia scilicet fluit ab essentia, id est, posita essentiæ, necessarij ponitur proprium, adèò ut essentia causa eius sit efficient, & subiectiva, in quo differt ab accidente communi, quod non fluit ab essentia; eam enim respicit ut subiectum, non ut causam; reique conuenit ratione solius existentia. Proprium verò conuenit solùm ratione essentiæ, ac proinde*

Quartò addebam, illud dici, ad conuentientiam de essentia; ita scilicet, ut de quoconque verum est dicere, quod habeat talem essentiam, verum etiam est, quod habeat talem proprietatem; & contrà de quoconque verum est dicere, quod habeat talem proprietatem, verum etiam est dicere, quod habeat talem essentiam: quodconque v.g. visibile est homo, & contrà. Ratio conuentientia huius est, quia proprium emanat à rei essentia, nec habere potest aliam causam. Illa itaque duo sunt quæ proprium constituant quarto modo, præfuerere ab essentia, & dici ad conuentientiam.

Proprietas separabilis. *Quintò tamen hoc non impedit, quin proprium aliud sit separabile à subiecto; frigus v.g. ut octo, est separabile ab aqua, cuius est proprietas; & hoc vocatur proprium physicum: aliud est omnino inseparabile, vocaturque proprium metaphysicum, quod realiter non distinguitor ab essentia, sed conceptu tantum, ut *visibile*. Non obstat, inquam, quia proprium illud physicum, licet secundum entitatem separetur ab essentia, non separatur tamen secundum debitum, id est etiam tali entitate proprii priuari essentia possit; sed tamen semper illius debitum, aqua v.g. licet esse possit sine summo frigore, tamen illud exigit, & illud in se producit, modò non impediatur.*

Definientur accidentis. *Dico secundò. Accidens verbale, sive logicum,*

*A rectè definiri, *Quod potest adesse, & abesse à subiecto sine illius corruptione; quod intelligi non debet realiter & physice, sed intentionaliter & logicè. Vel etiam definitur, *Id quod de pluribus prædicatur in quale contingenter.* Quæ posterior definitio ex iis, quæ dixi de proprio, clara est, & nullà eget explanatione.**

Prior autem definitio Porphyrii obscurior est, eo quod accidentia quædam separabilia non sint à subiecto, quin corrumpatur subiectum, ut patet statim. Explicantur itaque omnia, quæ in coniunctione posita sunt.

*Prædictum dixi, *Accidens verbale, ac logicum hinc definiti, & esse tertium prædicabile; accidens enim verbale & duplicitate sumitur. Prædictum pro eo quod opponitur *Accidens nominale.***

B substantia, seu pro eo quod inhaeret subiecto; ut albedo accidentis est hominis, diciturque accidens nominale, sive physicum. Secundò sumitur pro eo, quod contingenter afficit, & denominat subiectum, & de illo contingenter prædicatur, sive sit substantia, sive sit accidens; ut vestis accidentis est hominis, de quo prædicatur contingenter. Illud vocatur accidens verbale, sive logicum, quod solùm est tertium prædicabile.

Secundò dixi, accidens illud posse adesse vel abesse à subiecto sine illius subiecti corruptione; quod ne-

Accidens non est semper physicæ separabili.

C guantur. Morbus lethalis, mors, combustio, adesse non possunt subiecto sine corruptione subiecti; & tamen accidentia sunt. Existentia etiam accidentalis est creaturæ, cuius separatio realis, corruptio est subiecti.

Tertiò igitur intelligenda est separabilitas accidentis sine corruptione subiecti logicè, ac per conceptum; ita scilicet, ut cogitari possit ab intellectu subiectum cum tali accidente, vel sine illo, aut etiam negari, quin dicatur aliquid repugnans essentiæ subiecti; sic enim negari & affirmari potest existentia de homine, quin dicatur aliquid repugnans essentiæ hominis. Idem dico de morte, combustione, morbo, quibus existentia hominis destruitur non destruenda eius essentiæ. Quorum omnium ratio est,

Sed per conceptum.

D quia, ut dixi, accidentis non conuenit subiecto ratione essentiæ à qua non fluit, sed ratione existentia. Et hæc tenus satis sit de quinque prædicabilibus.

QUESTIO III.

De Prædicamentis.

*C*ategorias decem, quibus mirabiliter totam centum latitudinem complexus est Aristoteles, & singula suis veluti loculis assignavit, sola sibi sine dubio vindicat Metaphysica, cuius munus est entis universalissimam rationem, & divisiones expondere. Vnde tota hæc disputatio de prædicamentis tradita est in parte illa Metaphysica, vbi explicantur divisiones entis, quarum sine dubio, præstantissima & scitissima ista est. Superest ergo nunc solùm ut breviter ea dicam, quæ habet Philosophus de anteprädicamentis, & postprædicamentis: prædicamentorum vero solæ definitiones hinc locum habent.

SECTIO

SECTIO I.

De Anteprædicamentis,

Eorum significatio.

Sic appellantur à Philosopho, *voces quadam, & regulae conducentes ad notitiam prædicamentorum*; easque voces triplici complexus est capite idem Philosophus. In primo explicat nomen vniuocum, æquiuocum, & denominatum. In secundo complexum & incomplexum, & diuisionem eorum quæ dicuntur. In tertio regulas de prædicatis essentialibus. Quæ omnia cùm vnioco velut obtutu designauero, addam de analogiâ ea quæ indicatæ magis videtur Philosophus, quâm exposuisse.

S. I.

Æquiuoca, vniuoca, paronyma, diuisiones, & regula prædicatorum essentialium.

Definitio-nes æqui- uoci & vniuoci.

Dico primò. *Æquiuoca rectè definiri, Quoniam nomen est commune, & ratio substantia per nomen significata omnino diuersa. Vniuoca, Quorum nomen est idem, & ratio substantia per nomen significata est omnino eadem.*

Commune nomen.

Primo enim conueniunt inuicem æquiuoca, & vniuoca, quod vocis sonum eundem habeant, per quem significentur; sive illud *nomen sit, sive verbum; lego enim æquiuocum est ad legere, & legare; cum nomen sumi possit formaliter, vel materialiter: materialiter pro solo vocis sono, formaliter pro ipsa etiam significacione.* *Æquiuocum ab vniuoco differt, quod vniuoca commune habeant nomen materialiter & formaliter, æquiuoca materialiter tantum commune illud habent, vt patet in nomine *hominis*, quod conuenit homini vero, & homini pieto.*

Ratio sub-stantia.

Secundò, ratio substantia significata in vniuocis per nomen eadem omnino est, in æquiuocis omnino diuersa: vbi per *rationem substantia significatur rei definitio, & essentia, quia scilicet, licet tum in vniuocis, tum in æquiuocis idem sit nomen, definitiones tamen, & essentiae rerum diuersa sunt: diuersa in æquiuocis, eadem verò in vniuocis.* Eadem, inquam, non quidem vnitate reali, sed vnitate rationis & præcisionis, eo modo quo vniuersale vnum est à parte rei vnitate solius similitudinis, vnitate verò indiuisionis per solum intellectum.

Obiectio.

Tertiò, ratio substantia in vniuocis eadem est secundum nomen illud significata, non autem alia quælibet ratio substantia, etiam rei illius propria: nam v.g. *homo, & equus*, in ratione significata per nomen *animal*, sunt vniuoca, licet non habeant conuenientem essentiam significatam per aliud nomen, v.g. *equi & hominis*.

Dices. Illa sunt vniuoca, quorum nomen est idem, & ratio significata per nomen est eadem: sed æquiuoca idem habent nomen, & rationem eo nomine significatam omnino eadem; omnia enim dicuntur æquiuoca, & participant rationem æquiuocationis: ergo æquiuoca sunt vniuoca, quod videtur inconveniens.

Resp. non esse inconveniens, inquit esse certum, quod æquiuoca ut formaliter sumpta, idest secundum nomen æquiuoci, sunt vniuoca; naturaliter autem sumpta, idest secundum aliud nomen, non sunt vniuoca: verbi gratiâ canis cœlestis, terrestris, & marinus non sunt vniuoca in nomine canis.

A Poterat hîc addi, quænam sit vera radix vniuocationis; vtrum videlicet tunc solum ratio aliqua dici possit vniuoca, quando ita præscindi potest ab inferioribus, vt nec illa includat formaliter in conceptu suo, nec in illorum etiam præciso conceptu includatur: sed hoc dicetur sequenti §. vbi explicabitur propria ratio analogia.

Dico secundò, rectè denominativa, seu paronyma definiri. *Quacunque ab aliquo differencia casu, tua quid secundum nomen appellationem habenti; id est ea, quæ trahunt ab alio nomen, & à quo solâ terminatione differunt, vt iustus denominatum est nomen à iustitia, quæ vocatur forma denominans; incipit enim eodem modo, & diverso modo definit; homo autem est subiectum denominatum, quia ille est quæm in istitia inhaerens denominat iustum.*

B Nomen ergo denominatum, & formâ denominans conueniunt in re significata; nam iustitia & iustus formaliter eandem significat virtutem iustitiae: differunt in modo significandi, cùm vnum sit abstractum, alterum concretum; ideoque denominatum significat semper duo, subiectum scilicet sustentans, & formam adiacentem, cùm forma denominans non significet subiectum. Latius igitur patet concretum, quâm denominatum, concretum enim vocatur etiam substantiuum, in quo nullum significatur propriè dictum subiectum, cùm adæquatè significet substantiam: denominativa verò sunt concreta solum adiectiva, in quibus forma significatur adiacens subiecto. Connotativa quoque differunt ab denominatiis; illa enim derivatum non habent nomen ab alio, quale habent connotatiu.

C Quares, vtrum in nomine denominatiis, quod significat formam & subiectum, primariò significetur subiectum, an verò forma.

Resp. formam per se loquendo primariò semper significari; subiectum autem secundariò tantum: quia illud *primariò* significatur, quod solum significatur distinctè ac formaliter: semper per se loquendo in denominatiis distinctè ac formaliter significatur sola forma, subiectum verò confusè tantum, & materialiter: ergo per se loquendo forma primariò significatur, subiectum autem secundariò, tametsi subiectum significatur semper in recto, forma in obliquo; iustus enim est subiectum habens iustitiam. Per accidens tamen fieri potest, vt subiectum significetur primariò in enunciatione, quoties videlicet in ea nomen denominatum est subiectum, vt si dicas, *Musicus adificat*; cùm denominatum tunc materialiter duntaxat significet: falsum est enim, quod musicus formaliter vt musicus adificet.

D Dico tertio. Diuisione eorum, quæ dicuntur, fit commodè in quatuor membra significantia substantias quasdam esse vniuersales, quasdam singulares; accidentia quædam esse vniuersalia, quædam singulare. *Aliqua, inquit Philosophus, dicuntur de subiecto, & in subiecto non sunt; alia nec sunt in subiecto, nec dicuntur de subiecto; alia dicuntur de subiecto, & sunt in subiecto; alia denique sunt in subiecto, & de subiecto non dicuntur.* Vbi obserua, quod nomen subiecti iunctum verbo, sunt, significat subiectum inhaesione; iunctum autem verbo, dicuntur, significat inferiora. Alia ergo dicuntur de subiecto, idest de inferioribus; & non sunt in subiecto vlo inhaesione: huiusmodi sunt substantia vniuersales. Alia non dicuntur de subiecto, quia non habent vlla inferiora; & non sunt in subiecto, quia non inhaerent, cùm sint substantiae singulare. Alia dicuntur de subiecto, quia habent inferiora,

Quid pri-
mariorum signi-
ficent.

Diuisione eo-
rum, quæ
dicuntur.

Disp. II. Quæst. III. Sect. I. de Ante prædic. 37

inferiora; & sunt in subiecto, quia sunt in subiecto in hæsionis: talia sunt accidentia vniuersalia. Deinde alia non dicuntur de subiecto, quia non habent inferiora, & sunt in subiecto in hæsionis, accidentia videlicet singularia.

Regula duæ de prædicatis essentialibus & affiguntur. Prima est, *Quidquid prædicatur essentialiter de predicato alicuius propositionis, prædicatur etiam de illius subiecto*; v. g. quia prædicatur essentialiter *animal de homine*, quidquid etiam essentialiter prædicatur de animali, prædicatur etiam essentialiter de homine; quæ vero accidentaliter solum dicuntur de *animali*, quales sunt differentiae diuisive animalis, non prædicantur de homine.

Altera regula est: *Generum diversorum, & non sub alterna positorum diversa sunt species differentiae generum vel subalternativa positorum esse possunt eadem species differentiae*. Sensus regulae prioris est, quod generū positorū in diversis prædicamentis (hæc enim non sunt subalternatim posita) differentiae non esse possint eadem, modò sunt vniuocæ; si non fuerint vniuocæ, esse possint eadem; vt quia homo, & scientia sunt in diversis categoriis, propterea nulla differentia vniuocæ conuenire potest homini, quæ conueniat scientiæ; corporeum vero & incorporeum cum analogica sint, conuenient substantiæ, & accidenti. Sensus alterius regulae est, generum, quæ in eadem sunt categoria, tamen in unum alteri non subiiciuntur, possunt tamen eadem esse differentiae constitutivæ, modò non sunt ultimæ, neque diuisivæ: animalis v. g. & viuentis eadem est differentia, nempe animatum; quod tamen ultima non est differentia animalis, quia scilicet quæcunque superiori alii cui conueniunt, inferioribus etiam eum eum omnibus necessarij conueniunt, esse v. g. sensituum, quia conuenit essentialiter animali, conuenit etiam equo & homini; differentiae tamen diuisivæ generis, vt dixi, cum sint inter se oppositæ, non conuenient inferioribus. Valentque duæ illæ regula potissimum ad ordinanda prædicamenta, tum quoad lineam directam, quæ vocatur profunditas prædicamenti; tum quoad lineam lateralem, quæ vocatur latitudo.

S. II.

Quid sit, an sit, quotuplex sit analogum.

Definitio analogiæ.

Nomen analogiæ.

Radix analogiæ.

Deo primi, analogia rectè definiri ea, quorum nomen est commune, & secundum idem nomen ratio substantiæ partim eadem, partem diversa. Ratio est, quia nomen analogi derivatur ab analogia, quæ significat similitudinem cum aliqua dissimilitudine, id est proportionem; vocatur nimurum propositio, non quælibet similitudo, sed illa duntur, quæ iuncta est dissimilitudini. Si enim inter aliqua duo sit omnimoda similitudo, non dicuntur illa proportionem habere: duo v. g. non dicuntur habere proportionem ad duo, cum omnimodam habent similitudinem. Si vero sit inter duo similitudinis aliquid, & aliquid dissimilitudinis, erit inter illa duo vera proportio, seu analogia, v. g. duo ad quatuor habent proportionem eo, quod quatuor habent bis duo. Ergo patet analogum illud vocari, quod participat idem nomen & rationem substantiæ, partim similiæ, partim dissimiliæ. Verum difficultas est, quænam sit vera radix propria analogiæ, id est, quænam sit ratio, ex qua dignoscit possit aliquid habere rationem omnino eandem significatam per idem nomen, & esse vniuocum; vel habere illam partim eandem, partim diuersam, & esse analogum.

Dico secundum, Veram & propriam radicem analogiæ esse precisionem imperfectam rationis ali-

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

A cuius communis ab inferioribus, ad eum ut toties ratio aliqua vniuocæ sit, quoties ita præscinditur à differentiis suorum inferiorum, vt in suo conceptu nec illas includat, nec in illis includatur: animal, v. g. vniuocum est ad rationale & irrationalē, quia perfectè ab illis præscinditur, ad eum ut in conceptu præciso animalis illa non includatur, neque animal includatur in conceptu præciso rationis, & irrationalis. Toties autem ratio aliqua sit partim eadem, partim diversa, sive analogæ, quoties imperfectè solum præscinditur à differentiis suorum inferiorum: v. g. ens est analogum ad substantiam, & accidens, quia ita præscinditur ab illorum differentiis perfectè ac in hærentia, vt neutram quidem includat in præciso suo conceptu, sed perfectas tamen & in hærentia includant in suo formalis rationem entis, & ab ea non possint præscindiri.

B Ratio est, quia tunc communis aliqua ratio est analogæ, quando est partim similis, partim dissimilis; sed quoties illa ratio ita præscinditur à differentiis, vt differentiae ab ea non possint præscindiri, est partim similis, & partim dissimilis; nam est similis in statu abstractionis, & dissimilis in statu contractionis: ergo tunc illa ratio est analogæ. Quæ vero in contrarium possunt opponi, soluntur in Metaphysica, cum ago de analogia entis.

C Dari ana-
pria analogæ, distincta ab æquiuocis & vniuocis, loga.
Ita communis asserunt Doctores cum S. Thoma,
negant vero non pauci, nec ignobiles Philoso-
phi. Contra quos tamen

Ratio est, quia multa sunt quorum idem est no- Probatia
men, & ratio substantiæ nec omnino similis, nec duplex.
omnino dissimilis: ergo dantur analogæ. Ante-
cedens probatur. Substantia & accidentis commune
habent nomen entis, & rationem entis non ha-
bent omnino diuersam, nec omnino eandem. Præ-
terea *pater, cor, fons, & punctum*, significata per
nomen *principi*, nec sunt omnino eadem, nec om-
nino diuersa. Eadem sunt, quia verè sunt principia;
diuersa sunt, quia diuerso modo principiant; cor
enitio non eodem modo principiat vitam, quo pun-
ctum principiat lineam, & fons principiat flumen.
Ratio a priori est, quia fieri potuit, ut plura secun-
dum rationes diuersa haberent aliquam habitu-
dinem, quæ non sufficeret ad vniuocationem, & ta-
men non constitueret æquiuocationem.

D Obiicitur primi. Ratio communis analogæ non Prima obie-
est vna, sed multiplex: ergo pertinet partim ad vni-
uocam, partim ad æquiuocam. Probatur antecedens. Im-
plicat ut aliquid sit simile alteri, & dissimile secun-
dum rationem omnino eandem, alioquin affirmaretur
de eodem secundum idem, est, & non est: per ratio-
nem analogam inferiora sunt similia, & dissimilia:
ergo ratio analogæ non est vna, sed multiplex. Deinde
implicat ut aliquid secundum id quo est simile,
sit dissimile: ergo ratio analogæ est multiplex.

E Resp. rationem communem analogam esse vnam analogiæ, non esse vnam vniuocem. Distinguitur ergo hæc maior. Implicat ut aliquid sit alteri simile, & dissimile secundum eandem rationem vniuocem vnam, concedo; analogiæ vnam, nego. Quod vero addi potest, de eodem secundum idem affirmari, est, & non est; secundum idem non potest affir-
mari, omnino est, & omnino non est, concedo; non potest affirmari, partim est, & partim non est, nego. Similiter altera illa maior debet distinguiri. Implicat ut aliquid simile sit alteri vniuocæ, secundum id quo est dissimile, concedo; ut sit simile analogiæ, nego.

F Instabis. Vel analogia illa ratio est diuisibilis, vel est indiuisibilis. Si indiuisibilis: ergo secun-
dum id quo aliquid est simile alteri, est dissimile

Instantia secundum

Secundum idem. Si est diuisibilis: ergo partim est vniuoca, partim æquiuoca.

• Resp. rationem quamlibet analogam esse imperfectè diuisibilem, & imperfectè indiuisibilem, quia non potest præscindi: vnde non est absurdum dicere, quod secundum idem, analogum aliquid simile sit, & dissimile.

Obiicitur secundò. Inter omnino idem, & non omnino idem dari non potest medium, cum illa sint contradictionia, quia nullum admittere possunt medium. Vniuoca sunt omnino idem, æquiuoca sunt non omnino idem, seu quod idem est, omnino non idem: ergo inter vniuoca, & æquiuoca nullum est medium analogum.

• Resp. concedendo quod inter contradictionia nihil est medium, modò sint verè contradictionia, quia non sunt vniuoca & æquiuoca, quia contrariè magis opponuntur, sicut album & nigrum; non autem contradictioni, sicut album & non album. Itaque illud, non omnino idem, sumi potest vel positivè, itavt significet omnino diuersum; vel negatiuè, itavt neget omnino idem. Inter omnino idem, & non omnino idem negatiuè nō datur medium: inter omnino idem, & non omnino idem sumptum positivè datur medium: sicut inter albū, & nō album positivè sumptum datur medium, videlicet nigrum; inter albū, & non album sumptum negatiuè nihil est medium.

Obiicitur tertio, si lumen nomen *sani*, quod communiter analogum esse dicitur ad hominem, medicinam & pomum, probò illud esse reuerè æquiuoca: ergo illa qua dicuntur analogia pure sunt æquiuoca. Illa sunt æquiuoca, quorum nomen est commune, definitio nomini respondens est diuersa: huiusmodi est nomen *sani* ad illa tria; si enim definitur *sani* propt conuenit homini, dicitur esse illud quod habet sanitatem; si propt conuenit medicinæ, definitur, quod facit sanitatem. In risu etiam idem patet, qui dicitur analogicè homini, & prato. Nam propt conuenit homini, definitur motus diaphragmatis; propt conuenit prato, definitur effectuum laritatem.

• Resp. illud esse discrimen inter analoga & æquiuoca, quod analogia semper participant rationem, communem significatam nomine analogo, licet diuerso modo illam participant; æquiuoca nullo modo participant formam nomine communii significatam, v.g. homo & medicina verè participant sanitatem significatam nomine *sani*, sed non eodem modo illam participant: homo autem pīctus non participant vlo modo rationem significatam nomine *hominis*. Vnde ad argumentum distinguo minorem: sed definitio *sani*, quae conuenit pomo, homini, medicinæ, diuersa est à definitione, quae conuenit homini, est diuersa secundum formam sanitatis participantiam, nego; est diuersa secundum modum participantis, concedo. Ad exemplum de risu eadem ratio est, forma enim risus eadem significatur in homine, & prato, sed non eodem modo participata.

Dico quartò, duas esse species analogorū; alia sunt analogia attributionis, alia sunt analogia proportionatitatis. Analogia attributionis, vel vt appellant alij, proportionis, illa sunt, quorum idem est nomen, ratio autem substantia eadem, cum ordine tamē dependentia ad unum. Analogia proportionatitatis sunt ea, quorum nomen est idem, & ratio substantia diuersa secundum se, sed cum comparatione eorum inter se. Ita ex Arist. colligunt Philosophi cum S. Thoma.

Obserua, hac nomina, *proportio*, & *proportionatitas*, desumpta esse ab Arithmeticis, nam propriè significant similitudines numerorum inter se, communiter autem, vt dixi, significant similitudinem quādam cum dissimilitudine, quā duplex esse potest: alia

A est similitudo rerum, alia est similitudo proportionū. Proportio rerum est cum res ipsæ sunt similes inter se, vt duo & quatuor proportionem habent rerum, quam vocant duplam. Proportio similitudinum est cum res inter se non sunt similes, sed habent similitudines similes; nam sicut duo ad quatuor habent proportionē duplam, ita sex ad duodecim; duo enim & quatuor non sunt similia senario & duodenario, sed tamen similes habent similitudines. Et hæc proportio similitudinum seu proportionum vocatur *proportionalitas*. Hinc sit vt qualibet proportionatitas exigat quatuor habere terminos, quia est proportio duarum proportionum; qualibet autem proportio duos habet terminos: ergo qualibet proportionatitas habet quatuor terminos. His positis.

Primò dixi, duas esse species analogie, quia cum analogia significet proportionem, tot sunt species analogie, quod sunt species proportionum: duas autem, vt dixi, sunt species proportionum: ergo duas sunt species analogie. Alia est similitudo inter res aliquo modo dissimiles, & vocatur analogia attributionis, siue proportionis, quia est simplex proportio: alia est proportio inter ipsas similitudines, quæ vocatur analogia proportionatitatis.

Secundò dixi, analogia attributionis, quæ nimirum similitudinem habent in rebus ipsis, definiri ea, quorum idem est nomen, & ratio substantia eadem secundum se; sed cum ordine dependentia ad unum, id est, quando ratio communis conuenit pluribus eadem in se ipsa, sed diversa ratione dependentia ad unum: v.g. ens est analogum attributionis ad Deum & creaturas, ad substantiam & accidens, quia ratio entis eadem conuenit Deo & creaturis, sed creaturis dependenter à Deo: conuenit substantia & accidenti, sed accidenti dependenter à substantia. Eadem est ratio nominis *sanum*, quod conuenit medicinæ, colori & cibo per ordinem ad hominem, cuius demonstrant vel efficiunt sanitatem. Illud ergo primum ad quod reliqua dicunt ordinem, est principale analogatum, alia dicuntur analogata secundaria. Quod illa vera sine analogia, hinc pater, quia sunt similia in eadem ratione secundum se sumpta, dissimilia in ratione dependentia, quæ præscindi non potest à secundariis analogatis, alioqui essent vniuoca.

Tertio dixi, analogia proportionatitatis, siue quæ habent similitudinem similitudinum, illa esse, quorum idem est nomen, & ratio substantia diuersa secundum comparationem eorum inter se. Idest quando aliquod nomen dicitur de pluribus secundum diuersas rationes, sed propter comparationem aliquam inter ipsa; tunc enim ratio illa diuersa est in ipsis secundum se, sed eadem, quia illa inter se comparantur eodem modo: v.g. nomen *principij* analogum est proportionatitatis ad patrem respectu filij, ad fontem respectu riuiorum, ad cor respectu vite, ad pūctum respectu lineæ, ad fundamentum respectu domus. Consistit autem analogia hæc in huiusmodi comparatione: sicut se habet pater ad filium, ita quodammodo se habet punctum ad lineam, flos ad riuum, &c. id est analogia hæc vocatur *proportionalitas*, quia est proportio duarum proportionum, similitudo scilicet proportionis quam habet pater ad filium, cum proportione quam habet fons ad riuum, &c.

Quod autem hæc vera sit analogia, hinc pater, quia rationem habet illa diuersam secundum se, sed eandem comparatiuè, quia scilicet eodē modo inter se comparatur. Differunt ab analogis attributionis, quod omnia in analogis attributionis dicant ordinem ad unum principale analogatum; in analogis verò proportionatitatis ordo ille non repertitur, sed similitudo ratiū secundum comparationem; quia cum omne analogum dicatur quidem de pluribus secundum

Secunda obiectio.

Tertia obiectio.

Duæ species analogorum.

Proportio & proportionatitas.

Analogia attributionis.

Analogia proportionatitatis.

Vera illis conuenit analogia.

secundum rationes diuersas, & secundum aliquam habitudinem; analoga tamen attributionis dicuntur secundum habitudinem, qua unum pendet ab alio, & ad illud ordinatur: analoga vero proportionalitatis dicuntur secundum habitudinem, qua unum comparatur, & quodammodo assimilatur alteri. Siue analogi attributionis est, quod de uno dicitur propter se, de aliis vero dicitur, quia sunt aliquid illius. Sanum v.g. dicitur de medicina, eo quod medicina causet hominis sanitatem; de colore, quia est illius signum. Analogia vero proportionalitatis non dicuntur eo, quod unum sit aliquid alterius, sed eo quod sit sicut est aliud. Punctum v.g. dicitur principium, non quia est aliquid patris, sed quia est aliquid ad lineam, sicut pater est ad filium; unde attributio sit unius termini ad alium; proportionalitas autem est inter proportionem unius ad unum, & proportionem alterius alterum.

Altera sub-
diuīsio ana-
logorum.

Quarto denique, quia ratio illa communis esse potest intrinseca omnibus analogatis, vel unius diuīsio ana-
logorum.

Similiter quædam sunt analogia proportionalitatis intrinseca, ut risus homini est intrinseca. Similiter quædam sunt analogia proportionalitatis extrinseca, ut sanum, quia sanitas intrinseca est homini, medicina vero extrinseca. Similiter quædam sunt analogia proportionalitatis extrinseca, ut risus homini est intrinseca, prato metaphoricus.

SECTIO II.

*Summarium de predicamentis, tum in genere,
tum in specie.*

Quæ fūs ac plenè in Metaphysica, breuiter hīc, & in Epitome colligo, ne manca videatur Dialectica sine categoriis, quarum sola definitio, & diuīsio utilis esse potest directioni primæ operationis mentis.

§. I.

Categorias in genere.

Dico primò. Categorias est series eorum, que sub aliquo supremo genere collocantur: v.g. substantia est categoria, quatenus sub ea ponuntur, *corpus, vi-
vens, animal, homo*. Summum autem genus signifi-
cat illud, quod supra se nihil habet uniuocum.

Dico secundò. Id quod ponitur in recta linea categoriarum, debet necessariò esse, primò ens reale, secundò ens per se, unius nimirum essentia, id est non compositum ex pluribus entibus completis, nec ex rebus diuersorum predicamentorum; tertio comple-
tum, id est non ordinatum ad compositionem illius entis per se, vel certe de eo prædicatur in quid, id est differentiae non ponuntur in predicamento; quia prædicantur in quale quid: quartò ut sit finitum essentialiter, quam ob causam Deus non est in categoria, quia ens essentialiter infinitum non potest habere differentiam extra genus: ergo non potest esse in predicamento. Probo antecedens, quia in ente infinito essentialiter, vel genus, & differentia essentialiter sunt infinita, & sic necessariò se includent inuicem; vel non sunt infinita, & sic non componunt ens infinitum, cum ex duobus finitis non fiat nisi finitum. Secundò ens predicamentale debet esse uniuocum, & concretum.

Dico tertio. Decem sunt categorias.

Ratio est, quia tot sunt modi uniuocorum prædicandi de prima substantia; vel enim queritur, quid est; & sic est categoria *substantia*: vel queritur, quanta est, vbi vides categoriam *quantitatis*: vel *qualis*; & est *qualitas*: vel ad quid referatur; & est *relatio*: quid *quæ*, est *actio*: quid *recipiat*, est *passio*: quem occupat

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

A locum, est *vbi*: quantum *daret*, est *quando*: quem *statum* habeat in loco, est *situs*: quomodo *vestia* sit, vbi appetit prædicamentum *habere*. Non sunt ergo tot prædicabilia, quot prædicamenta, quia numerus prædicabilium sumitur ex modis prædicandi de inferioribus, quos dixi esse tantum quinque; numerus categoriarum perficit ex modis prædicandi de prima substantia, qui sunt decem.

Obicitur primò, pauciora videri esse prædicta. Prima ob-
menta, quam decem; nam accidens comple-
tum, non minus constituere potest unum prædicamen-
tum, quam substantia completa, si non minus præ-
scindatur à differentiis contrahentibus, quam præ-
scinditur substantia: sed accidens comple-
tum non minus præscinditur, quam substantia: ergo sicut
substantia est unum prædicamentum, sic & acci-
dens. Probatur minor; nam id est substantia com-
pleta præscinditur à differentiis incompletis, quia
ens comple-
tum continet non potest in ente in-
completo, quales sunt differentiae substantiae: sed
differentia ipsius accidentis incompleta sunt: ergo
accidens non minus præscindit potest perfecte
à differentiis, quam substantia.

Resps. accidens comple-
tum non constituere unum
categoriam, cum tamen illam constituat sub-
stantia completa. Ratio disparitatis est, quia sub-
stantia completa est uniuocum, cum præscindat à dif-
ferentiis substantialibus, quæ cum incompletæ sint
in ratione communis substantiae, non possunt con-
tinere substantiam comple-
tam. Accidens autem comple-
tum uniuocum non est, quia includit nec-
essariò in differentiis contrahentibus, quæ licet
incompletæ sint in ratione talis accidentis, comple-
tum tamen sunt in ratione communis accidentis,
que adeò imperfecta est, ut descendere non possit
ad inferiora quin descendat tota; sicut ens etiam
comple-
tum unum non constituit categoriam, eo
quod inferiora entis, quantumvis incompletæ sint
in ratione talis entis, completa tamen semper sunt
in ratione communis entis; atque adeò communis
illa ratio entis completi includit semper in omni-
bus differentiis. Patet ergo discri-
men accidentis completi, & substantiae completae, quod imperf-
fissima sit communis ratio accidentis completi, quia prop-
terea integra semper descendat ad quælibet inferiora
accidentia; ratio autem substantiae completae per-
fector sit, possitque non integra descendere ad inferiora.
Neque dici potest, duas tantum esse possit categorias
accidentum, spirituale videlicet, & corporeum; vel
etiam absolutum, & respectuum. Nego enim illa uniuocem conuenire, cum ad diuersa pertineant genera.

Obicitur secundò, plura posse assignari predica-
menta quam decem; quia plures alia possunt ex-
cogitari denominations extrinseca, v.g. esse ar-
matum, esse amatum, esse liberum, esse causidicum,
habere exorem, esse Doctorem.

Resps. nullam aliam ex cogitari posse denomina-
tionem extrinsecam, quæ rationem habeat formæ
physicæ completae, sufficientem primam substantiam:
homo v.g. non consideratur ut forma armorum,
vestis, loci, amoris, &c. Habere vxorem, esse Regem,
esse bonum, esse causidicum, esse Doctorem, forma
sunt tantum morales; agitur autem hīc de solis for-
mis physicis. Esse liberum pertinet ad categoriam
qualitatis, est enim habere potentiam indifferentem.

§. II.

Substantia, Quantitas, Qualitas.

Dico primò. Substantia est ens per se subsistens, Definitio
saltēm apud uulnus, id est, ens quod exigit substantiam,
non esse in alio vel tanquam in subiecto, vel tan-

D 2 quara

quam in termino. Forma substantialis materialis verè substantia est, quia non est in alio tanquam in subiecto, sed in alio tanquam pars faciens cum eo unum. Substantia sumunt genus categoricum, est substantia finita & completa; unde Deus transcedit omnem categoriam ex eo quod ratio substantiae non nisi analogica conueniat Deo & creaturis, cum ens essentialiter infinitum includat in conceptu suo formalis omnem perfectionem, atque adeo nulla divina perfectio praescindit possit à veritate. Sed hæc alibi.

Diuisio in
primam &
secundam.

Dico secundum. Diuisio substantiae in primam & secundam substantiam, id est in substantiam singularem, & uniuersalem, non est diuisio generis in duas species, sed diuisio subiecti in duo accidentia, sicut cum dicitur, *Hominum alii sunt albi, atque nigri.*

Ratio est, quia dicere substantiam aliam esse primam, aliam secundam, est dicere aliam esse singularem, aliam uniuersalem: sed esse singularem aut uniuersalem, accidentia sunt substantiae, cum non ingrediantur conceptum eius formalem: ergo diuisio substantiae in primam, & secundam non est diuisio generis in species, sed diuisio subiecti in accidentia, quorum unum conuenit substantiae independenter ab intellectu, alterum dependenter. Sollet obiecti, diuisiōnem hanc esse non posse bonam, cum in ea totum diuisum, nempe substantia, sit idem ac unum membrum diuidens, nempe secunda substantia, si enim diuiditur, est aliquid commune; si est aliquid commune, est secunda substantia. Facilis responsio est, secundam substantiam esse aliquid commune quidditatè ac essentialiter: substantiam verè qua diuiditur, esse substantiam commune accidentaliter, atque ita differre membrum diuidens a toto diuiso.

Quantitas.

Dico tertio. Quantitas est accidentis extensiuum localiter, & impenetrabiliter: tres sunt illius species, linea, superficies, corpus, quæ non se includunt formaliter, sed solum materialiter; & propter se includunt, non sunt tota.

Qualitas.

Dico quartum. Qualitas est *accidens per se primum constitutum, ut intrinsecè ornet, perficiatque substantiam in suo esse, vel agendi virute.* Quatuor sunt tanquam illas species. Prima habitus & dispositio, seu habitus inchoatus: secunda potentia & impotentia, seu debilitas potentia: tertia passio & patibilis qualitas, seu permanens: quarta figura & forma. Quæ diuersæ species essentialiter inter se differunt, membra verè eiusdem speciei differunt solum accidentaliter.

§. III.

Relationis quidditas, realitas, distinctio, &c.

Definitio
relationis.

Dico primò. Relationis prædicamentalis est accidentis, cuius totum esse est ad aliud se habere, id est, cuius totus effectus formalis, quem habet in subiecto, est efficiere ut respiciat aliud: ex quo soluitur vulgaris obiectio. Relationis habet tantum esse ad, non habet esse in; atque ita non est accidentis, quod necessariò dicit esse in. Respondet enim, relationem habere ruerat esse in subiecto, cuius totum minus est referre subiectum ad aliud; hic enim, ut dixi, est sensus verborum definitionis.

Eius reali-
tas.

Dico secundò, relationem categoricam esse verum ens reale, nec esse tantum per intellectum. Ratio est, quia licet nullus intellectus cogitat, paries albus est verè similis parieti albo; & pater est ruerat pater filij, quem genuit. Idem de omnibus formalitatibus iudicium est, quæ sunt entia verè realia, & præcedunt omnem operationem intel-

A lectus, à qua non dependent, quamvis ante operationem intellectus non sint distinctæ ab entitatibus, quorum sunt formalitates.

Dices. Omne quod est ens reale, producitur per Obiectio. veram actionem realem: formalitates non producuntur, sed tantum resultant, posito v. g. termino extrinsecō: ergo relationes non sunt reales ante operationem intellectus.

Resp. distinguendo maiorem: omne quod est reale distinctum ab aliis realiter, sit per veram actionem, concedo; omne ens reale, quod non distinguitur ab aliis nisi connotatur, & secundum id quod connotatur in oblique, sit per actionem distinctam, nego. Formalitas qualibet, & relatio proprie non sit, sed resultat ex illa entitate, quam denominat.

Dico tertid. Relatio categorica sola ratione distinguitur à fundamento, non autem vlo modo realiter. Indistinctio à fundamento.

Ratio est, quia posita in duobus parietibus albedine, & praescindendo à quilibet alio, reuerat illi duo parietes sunt similes; illa enim sunt similia, quorum una est qualitas: & duos parietes albos esse similes, est unum parietem esse album, sicut alter est albus. Addo, quod relatio non habet causam productiūnem distinctam à causa productiūnem fundamenti & termini, neque sit per actionem distinctam: ergo non habet entitatem distinctam.

Dices. Relatio separatur realiter à fundamento,

quia paries manens albus, definit esse similis alteri parieti, qui destruitur: ergo relatio distinguatur realiter à fundamento. Indò si relatio non est nisi entitas fundamenti, posita entitate fundamenti, tota ponetur relatio; posita enim forma in subiecto, ponitur tota denominatio, & totus effectus formalis, qui non est aliud, quam forma in subiecto; & sic pater est, & denominari potest pater puer vii anni: nam quotiescumque totum habet homo, quod est formaliter & intrinsecè necessarium ad aliquam denominationem, ibi est tota denominatio; puer autem habet totum, quod est formaliter & intrinsecè necessarium ad relationem parentitatis: ergo denominari potest pater. Et paries denominari potest similis parieti, qui destruktus est; habet enim totam entitatem intrinsecè necessariam ad similitudinem. Denique quoties accedit alicui subiecto noua denominatio, accedit etiam illi necessariò noua forma; sed quando paries denominatur de novo similis, accedit ei noua denominatio: ergo accedit etiam ei noua forma. Hoc argumentum fuit propositum, & solui loco sapientis citato *Metaphysicæ*, nunc breuiter.

Prima con-
firmatio.

Resp. illa omnia solui unica distinctione: relatio separatur realiter à suo fundamento, secundum obliquum relationis id quod intrinsecè ac in recto dicit relatio, negatur; secundum id quod relatio in oblique & extrinsecè connotatur, concedo: relatio enim est entitas fundamenti non solitariè sumpta, sed prout connotans terminum in oblique. Rectum videlicet relationis, sive id quod dici potest relatio, est solum fundamentum; terminus autem est obliquum. Paries manens albus definit esse similis alteri parieti, qui destruitur, secundum id quod similitudo dicit in oblique, non secundum id quod similitudo dicit in recto. Non sequitur ergo quod relatio distinguatur à fundamento, quia illa non distinguuntur realiter, quæ separantur secundum id quod dicunt solum in oblique.

Similiter posita forma in subiecto, tam secundum id quod illa dicit in recto, tam secundum ea quæ connotat in oblique, ponitur tota denominatio,

Secunda con-
firmatio.

Disp. II. Quæst. III. Sect. III. de Postprædic. 41

rio, & totus effectus formalis: sed neutrum ponitur quando forma ponitur in subiecto secundum eantum, qua dicit in recto; debet enim adesse tum rectum, tum obliquum. Puer igitur unius anni denominari non potest pater, etiam si habeat totum id quod paternitas dicit in recto; & paries dici non potest similis parieti non existenti, ob eandem causam.

Denique verum est, quod quoties accedit alicui subiecto noua denominatio, debet illi etiam accedere noua forma, vel secundum id quod dicit in recto, vel secundum id quod dicit in obliquo; id est quando paries prius albus denominatur de novo similis parieti recens dealbato, accedit ei similitudo secundum id quod illa dicit in obliquo.

Multa hic superfluit de fundamento relationis, de termino illius, de ratione fundandi, de relationibus transcendentalibus, de relatione secundum dicit, & relatione rationis; sed illa facile peti possunt ex Metaphysica, ubi etiam non omisca sunt sex ultimæ categoriæ.

SECTIO III.

De Postprædicamentis.

Sic vocantur à Philosopho quinque prædicamenta, veluti proprietates & conlectaria, inter quæ primum locum tenent Opposita, quibus alia quatuor idem subnecit Philosophus, Prius, Similis, Motus, & Habere.

§. I.

Oppositorum definitio, & varia species.

Definitio
oppositio-
rum.

Dico primò. Illa dicuntur opposita, que incompatibilis sunt in eodem subiecto, eo quod pugnant ratione inter se pugnant. Opposito autem est peculiaris repugnantia duorum, que incompatibilis sunt in eodem subiecto.

Ratio est, quia duo requiruntur, ut aliqua duo sint inter se opposita, & non tantum disparata. Primum incompatibilitas eorum in eodem subiecto; quæ tamen si sola fuerit, disparata illa erunt, non opposita; homo enim & lapis in eodem esse nequeunt, & tamen opposita non sunt, quia non magis pugnant inter se, quam lapis & cælum. Secundo igitur requiritur ut opposita peculiariter ratione inter se pugnant, ita ut cum nulla re similem repugnantiam habeant, sic enim calor v. g. & frigus opposita sunt, non solum quia expellunt se ab eodem subiecto, sed ita etiam inter se pugnant, ut cum alio nullo habeant similem repugnantiam.

Ex quo colliges, oppositionem non superaddere aliud subiecto, nisi relationem vel realem, si extrema sint positiva; vel rationis, si alterum extreum fuerit negatio; ens enim referri non potest realiter ad non ens.

Varia spe-
cies.

Dico secundò. Genera oppositorum nec plura sunt, nec pauciora, quam quartuor, Relativa, Contraria, Priuativa, Contradicitoria.

Ratio est, quia quecumque pugnant inter se, vel sunt ambo positiva, vel unum positivum, alterum negativum; vel ambo sunt negativa. De ultimis ipsis non agitur, quia oppositio sumitur in ordine ad categorias. Si ambo positiva sunt, vel utrumque absolutum est, & sic sunt contraria; vel utrumque respectuum, & oppositio est relativa, ut pater & filius. Si alterum extreum sit negativum, vel illa negatio dicit aptitudinem in subiecto, & erit oppo-

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

A sitio priuativa, vel non dicit illam aptitudinem, & est oppositio contradictoria.

Dices. Opposito in genere relatio est; ergo relatio non est species oppositionis; membrum enim dividens non est totum diuolum.

Resp. negando consequentiam, quia licet oppositio relatio sit, non est tamen oppositio relativa, quia oppositio relativa illa est, cuius membra ex speciali ratione sunt ad aliud, non tantum ex generali ratione. Hoc autem non habet omnis oppositio, v. g. filius dicitur esse parris filius; frigus autem non dicitur caloris frigus.

Dico tertiod, priuativa opposita illa esse, quorum unum extreum est positiva, alterum eius est negatio. Opposita priuativa, ratio in subiecto apto ad illam formam: v. g. visus & cæcitas priuativa opposuntur, quia visus forma est positiva, cæcitas eius carentia in homine apto ad habendum visum.

Dico quartod, contradictoria illa dici, quorum unum extreum est positivum, alterum eius est negatio. Opposita contradicitoria, secundum idem, inter qua nihil in re potest esse medium: v. g. album & non album, ens & non ens;

quia non ens priuatio non est, sed est pura negatio, entis, nullam connotans in subiecto aptitudinem adens. Dixi utrumque esse debere secundum idem; si enim sunt in ordine ad diuersa, non est illa contradictrio, nam v. g. Petrus potest esse sapiens secundum suum iudicium, non secundum iudicium aliorum. Contradictrio verò erit, si dicatur sapiens, & non sapiens secundum suum iudicium. Dixi secundò, quod inter contradictoria nihil est medium in ipsa re; hoc enim primum est omnium, & certissimum principium, de quo dicetur in Metaphysica.

De quolibet verum est dicere est, vel, non est. Quod tamen cum addito illo, in ipsa re, debet necessariò intelligi. Potest enim aliquid considerari, vel secundum rei ipsam, scilicet propter est à parte rei; vel secundum præcisionem intellectus. Si secundum rem intelligatur, certum est, de quolibet posse aliquid affirmari, aut negari; quodlibet enim à parte rei vel est album, vel non est album; & sic inter contradicentia non est à parte rei ullum medium. Si autem consideretur secundum præcisionem intellectus certum est esse medium inter extrema contradictoria, id est, non posse de quolibet secundum abstractionem mentis considerato affirmari est, aut non est; quia scilicet abstractio non separat realiter unum ab alio, sed unum duntaxat considerat, & non considerat aliud. Quid igitur obstat, quin considerare possim aliquid secundum se, non considerato eo quod illi conuenit? v. g. ens à parte rei, vel est creatum, vel increatum, sed secundum se, sive in statu abstractionis consideratum, nec est creatum, nec increatum; si enim esset creatum secundum se, vbicumque inueniretur ens, illud esset creatum. Similiter animal secundum se nec est rationale, nec irrationalis, licet à parte rei sit vel rationale, vel irrationalis. Itaque dari posse medium inter contradictoria considerata, non est aliud nisi, quod aliquid considerari potest secundum se, præscindendo ab eo quod aliquid illi conueniat, aut non conueniat.

Dico quintod. Contraria illa sunt, que sub eodem genere plurimum distant, & ab eodem subiecto se expellunt. Ita Philosophus 10. Metaph. c. 16. Debent ergo contraria esse sub eodem genere, alioquin non poterunt esse successiva in eodem subiecto; debent sub eodem genere plurimum distare, alioquin non se mutuò expellent; debent per veram actionem ab eodem subiecto se mutuò expellere. Vnde Suarez in disp. 45.

De relatiis oppositis non habeo quod addam nisi, que dixi sectione superiori de relatione.

D. 3. §. II.

Reliqua Postpredicamenta.

Prioritatis
quatuor
modi.

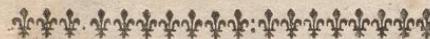
EA sunt, ut dixi, quatuor, *Prius*, *Simul*, *Mo-*
tus, & *Habere*.

Prius aliquid dicitur quatuor modis. Primo tempore, quando unum existit aliquo tempore, in quo non existit aliud; Adam v. g. tempore prior est, quam Abel. Secundo natura, illud scilicet à quo aliud dependet; sic enim omnis causa est prior suo effectu. Tertio dignitate, ut dominus prior est seruo. Quartu origine, quando unum est principium alterius, sed sive illius alterius dependet, sicut in divinis Pater prior est origine quam Filius, procedit enim à Patre ut à principio, sed ab eo non est dependens.

Tres modi
simultatis.

Simul tribus modis dicitur. Primo tempore, ut Socrates & Plato. Secundu per existentiam consequentiam, ut relata. Tertio quæ aequaliter idem genus participant, ut epius & leo.

De *motu* in *Physica* prolixè dicam. *Habere* quid sit, nemo nescit.

DISPUTATIO III.

De secunda operatione, qua dicitur Enunciatio. Ad duos Aristotelis libros de Interpretatione.

Iudicium

Ic est alter mentis humanæ factus, priori, de quo haec tenus dixi, longè præstantior & nobilior, sicut varia significant eius nomina; dicitur enim *Judicium*, quatenus adhuc in mente latet, quia per illud arbitra retum omnium velut in tribunali sedens hominis ratio, iudicat de presentibus, fraterita reuocat, occupat futura; quæ mala sunt, damnat; approbat quæ recta sunt; amplectitur veritatem, refutat falsitatem. Dicitur *Enunciatio*, prout extra per instrumenta vocalia prodiens, arcana pandit, vultus verbum mentis, & rei sine corpore ipsa corpus & figura est, nuncia mentis, interpres cogitationum, societatis humanæ nexus, anima famula, rationis filia, educata in lucem obsterice lingua, ore cunabulo, aëre vehiculo; integræ manens, & in singulis audientium auribus diffusa; collecta, & diuisa; simul nascens, & simul moriens; thesaurus in nihilo; ipsa laus, ipsa virtus; ipsa verum, ipsa mendacium; ipsa error, ipsa scientia, in dicitur omnium parentis, de qua quidquid dixeris, per ipsum semper, & cum ipsa dixeris. Ad eam ergo accuratè declarandam progrediens, duo inuenio, quæ de illa dicam. Primum est natura eius, & varia conditiones, ac divisiones: secundum primariæ eius proprietates, veritas & falsitas; tertium autem quod ad di poterat de reliquis eius proprietatibus, aequipollentia, conuersione, oppositione, pertinet ad Summulas.

Enunciatio

QUÆSTIO I.

Natura, conditiones, varie diu-
siones Enunciationis.

Tria haec premitti necessariò debuere ad declarationem integræ essentiae istius operationis, quæ quatenus in mente latet, vocatur, ut dixi, *Judicium*, sed compositum aut diuisum, vel melius compositio & diuisio, idest affirmatio, & negatio, assensus & dissensus: quatenus autem in ore nascitur, in aëre vehitur, in aure moritur, dicitur *Enunciatio*, propositio, prædicatio. Vt, inquam, naturam illius declarare, primum explico, quid illa sit, & qualis: secundò, quænam sint proprie conditiones & regulæ illius in genere: tertio quotuplex illa sit, & quænam sint regulæ singularium.

SECTIO I.

Quid sit Enunciatio.

Indifferenter hic loquor de enunciatione mentali, vocali, & scripta; quæ duæ ultimæ non sunt iudicia, nisi dependentes ab enunciatione in ipsis in mente formata. Et quidditatem illius considero, primo metaphysicè, declarando genus eius & differentiam; deinde physicè, dicendo illius materiam & formam.

S. I.

Enunciationis definitio, & comparatio eius cum prima operatione.

Dico primum. Rectè definitur enunciatio, *Actus iudicatus* dependenter è prima apprehensione, sine dependentia à præmissis: vel, *Est oratio, que aliquid affiat, aut negat.*

Ratio est, quia iudicium intellectus, prout à prima apprehensione distinguitur, est actus, quo intellectus determinat cognoscit rem esse, vel non esse, affirmando, vel negando; quod potest fieri tripliciter, atque adhuc aliud est iudicium simplex, aliud compositum, aliud illatuum. Iudicium simplex est *Actus, quo intellectus cognoscit rem esse, vel non esse independenter à prima apprehensione*; cuiusmodi iudicium habet Deus, in quo unicus actus est simplicissimus, apprehendens, iudicans, totumque simili cognoscens. Iudicium compositum est iudicium dependens à prima apprehensione prævia, & concomitante, idest, quoties per actum unum apprehenditur aliquid, per alium autem iudicatur. Iudicium illatum est iudicium dependens à præmissis; vt, *Homo est rationis ergo est rationalis.* Intellectus videlicet noster (vt notat optimè S.Thomas 1. part. quæst. 85. art. 5.) propter summam imperfectionem, cum totam non possit adæquare cognoscibilitatem obiecti, & illud totum cognoscere unico actu simplici, distinctis indiget actibus; uno, quo rem ipsam concipiatur apprehendendo; alio, quo cognoscatur determinate affirmando, aut negando; sic enim in intellectu non quam est iudicium, quod dum elicetur, non presupponat, saltem prius natura, primam apprehensionem, quæ durat etiam necessariò quandiu iudicium

Enunciatio-

nis defini-

tio.

Eius expli-

catio.